

PDF publikácia ako darček

Rozprávková grafomotorika

Užitočné informácie, edukačné aktivity
a pracovné listy pre materské školy

Daniela Valachová
Zlata Muráriková
Martina Lietavcová
Renata Špačková

PDF publikácia ako darček

ROZPRÁVKOVÁ GRAFOMOTORIKA

Užitočné informácie, edukačné aktivity a pracovné listy
pre materské školy

Daniela Valachová
Zlata Muráriková
Martina Lietavcová
Renata Špačková

PDF publikácia ako darček

ROZPRÁVKOVÁ GRAFOMOTORIKA

INFRA Slovakia, s. r. o., vydavateľstvo, nakladateľstvo

J. Hollého 875, 908 73 Veľké Leváre

Tel.: 02/20 20 82 82

infra@kafomet.sk, objednavky@kafomet.sk, www.kafomet.sk

© **INFRA, s. r. o.**, 2014

Všetky práva vyhradené.

Vydanie prvé.

Všetky práva, najmä právo na titul (názov), licenčné právo a priemyselné ochranné práva, má na základe výhradného oprávnenia udeleného licenčnou zmluvou vydavateľstvo INFRA Slovakia, s. r. o., a sú chránené autorským zákonom.

AUTORKY:

doc. PaedDr. Daniela Valachová, PhD.

Mgr. Zlata Muráriková

Mgr. Martina Lietavcová

Ing. Bc. Renata Špačková

Za obsah zodpovedajú autorky.

REDAKČNÁ ÚPRAVA: PaedDr. Lucia Senajová Dobrodenková

SADZBA: Mgr. Katarína Mičúchová

JAZYKOVÉ KOREKTÚRY: Mgr. Martina Pavková

GRAFIKA OBÁLKY: Relativedesign, s. r. o.

TLAČ: Akcent, spol. s r. o.

ISBN: 978-80-970213-3-7

Obsah

1. Grafomotorika – čo je dobré vedieť	5
Tri druhy cvičení	5
Základné výtvarné výrazové prostriedky pri rozvoji grafomotoriky detí predškolského veku	6
Metodika postupnosti grafomotorických vzorov	7
2. Rozprávková grafomotorika	9
Aktivita č. 1: Bod	9
Aktivita č. 2: Vertikálna línia	10
Aktivita č. 3: Horizontálna línia	11
Aktivita č. 4: Kombinované pohyby spájaním horizontálnej a vertikálnej línie	13
Aktivita č. 5: Lomená línia	14
Aktivita č. 6: Krúživé pohyby	15
Aktivita č. 7: Oblúky	16
Aktivita č. 8: Vlnovky	17
Aktivita č. 9: Slučky	18
Aktivita č. 10: Osmičky	19
Aktivita č. 11: Kombinácie pohybov s doržaním smeru pohybu zľava doprava	20
Pracovné listy	22
Fotodokumentácia z aktivít	32
3. Námety na rozvoj jemnej motoriky a grafomotoriky	36
Ako môžeme deťom v materskej škole pomôcť v rozvoji grafomotoriky?	36
Ako správne uvoľniť kĺby, zápästie a prsty pred grafomotorickými aktivitami?	38
Ako motivovať deti k uvoľňovacím grafomotorickým cvikom?	40
Ako zvládnuť s deťmi vykonávanie grafických prvkov?	40
Ako pripraviť ucelený program na rozvoj grafomotoriky pre predškolákov?	42
Pracovné listy	44
O autorkách	67

1. Grafomotorika – čo je dobré vedieť

doc. PaedDr. Daniela Valachová, PhD.

Grafomotorika je súbor psychomotorických činností, ktoré jedinec vykonáva pri písaní. Je ovplyvnená úrovňou hrubej motoriky, jemnej motoriky, pohybovou koordináciou, senzomotorikou.

Grafomotorika je odborný výraz pre pohyb, ktorý sprevádza písanie (I. Šalingová, 1988). Rozvoj grafomotorických pohybov postupuje od ramenného kĺbu cez zápästie až po pohyby dlane a prstov, usmerňuje používanie nácvikového grafického materiálu, držanie tela i sklon a veľkosť plochy grafomotorického záznamu dieťaťa.

TRI DRUHY CVIČENÍ

Pri rozvíjajúcich cvičeniach sa zameriavame na tri základne druhy cvičení. Všetky tri okruhy veľmi úzko navzájom súvisia.

1. Pohybové cvičenia

Pohybové cvičenia **predstavujú prvý z troch základných okruhov odporúčaných krokov** pri rozvíjaní grafomotorických zručností detí v materskej škole.

2. Sluchovo-pohybové a sluchové cvičenia

Druhým okruhom, ktorý plynule nadväzuje na predchádzajúci, sú sluchovo-pohybové a sluchové cvičenia. **Dieťa pomocou sluchových a sluchovo-pohybových zážitkov uskutočňuje svoje predstavy v grafických cvičeniach**, v grafickom prejave. Vhodné sluchové, hudobné a rytmické podnety aktívne podporujú a rozvíjajú sluchové vnímanie a prostredníctvom neho, na základe vhodnej motivácie, sa rozvíja grafický prejav dieťaťa. Charakteristické sluchové vnemy s vhodným grafomotorickým cvičením vedú dieťa k uvoľneniu celého tela, precvičeniu ruky, zdokonaľujú jemnú motoriku, a tak hravým a nenásilným spôsobom pripravujú na zvládnutie písma a písania. Je **vhodné využívať nielen prvky hudobnej výchovy a rytmiky, ale aj** iné podnety sluchovej povahy, napr. **rozprávky, hádanky, zvuky hudobného a nehudobného charakteru.**

3. Pohybovo-sluchovo-zrakové cvičenia

Tretím okruhom sú pohybovo-sluchovo-zrakové cvičenia. V tejto fáze **ide o zosúladenie všetkých troch zložiek**. Cieľom cvičení je prostredníctvom pohybového a sluchového zážitku sústrediť zrak dieťaťa na grafomotorické cvičenie, postupným uvoľnením priviesť dieťa k istejšej uvoľnenej a plynulej stope.

Pri nácviku a diagnostike grafomotorických zručností je potrebné uviesť si:

1. vek dieťaťa a jeho psychickú vyspelosť, technické zručnosti a návyky,
2. individuálne, ale aj momentálne dispozície dieťaťa,
3. emotívnu motiváciu, na základe ktorej je dieťa schopné a ochotné spolupracovať,
4. technické podmienky na nácvik grafomotorických zručností v triede materskej školy.

Pri rozvíjajúcich cvičeniach sa zameriavame na:

Formát

U detí mladšieho predškolského veku volíme čo najväčší formát na grafické vyjadrenie sa. Platí zásada, že čím je dieťa mladšie, tým je potrebnejšia väčšia plocha. Zaraďujeme **cviky na uvoľnenie paže, predlaktia a zápästia ruky**. Grafický záznam cvikov realizujeme **na veľkej ploche papiera, tabuli, maliarskych stojanoch, asfaltovej, vodnej alebo pieskovej ploche** či podložke vysypanej drobným štrkom, pieskom. Odporúčame, aby deti realizovali grafomotorické cvičenie v stoji, kľaku rovnom s odstupom od kresliacej plochy vodorovnej i zvislej na dĺžku ruky dieťaťa. Je veľmi dôležité, aby si dieťa neopieralo lakeť o podložku, pretože môže nastať deformácia grafického pohybu. **Grafický pohyb by mal vychádzať z ramenného kĺbu**, čo pri opretom lakti nie je možné. Deti si môžu samy zvoliť polohu. V tejto fáze je vhodný nácvik nielen jednou rukou, dominantnou, ale aj druhou a obidvoma rukami naraz.

U detí staršieho predškolského veku môžeme postupne zmenšovať formát, avšak **menší formát ako A3 neodporúčame, len vo výnimočných prípadoch a na individuálnu činnosť dieťaťa**. Zo zvislej polohy sa orientujeme na vodorovnú polohu s opretím ruky o podložku. V tejto fáze je dôležité orientovať sa na **správny sed dieťaťa a správny nácvik držania kresliaceho materiálu**.

Správne sedenie

Je nevyhnutné, aby sa deti **už v materskej škole naučili správne sedieť** – nie na jeho okraji, ale na celom sedadle. Nohy by mali byť celou svojou plochou na podlahe. Takáto poloha je dostatočne stabilná. Sedenie by nemalo byť strnulé a násilné, pretože by to dieťa mohlo vyčerpávať. **Trup dieťaťa by mal byť mierne naklonený, ale hrudník by sa nemal dotýkať stola**. Predlaktia by mali byť voľne položené na písacej doske a smerovať do pravého uhla.

Úchop kresliaceho materiálu

Základom správneho držania ceruzky je **úplná voľnosť svalstva hornej končatiny**. Písací materiál držia prvé tri prsty pravej/lavej ruky, palec, ukazovák, prostredník. Palec je mierne ohnutý a pridržiava písací prostriedok z pravej/lavej strany zhora. Ukazovák by mal prečnievať nad palcom a smerovať k hrotu. Prostredník ho pridržiava sprava prvým článkom. Posledné dva prsty sú mierne ohnuté dovnútra dlane a mierne sa dotýkajú.

Grafický materiál

U mladších detí odporúčame voliť grafický materiál objemnejší, aby sa deťom dobre uchopoval. Vhodný je materiál, ktorý zanecháva **mäkkú, širšiu stopu**. Odporúčame mäkké **voskové bloky, tabuľové kriedy, široké pastely**.

Deťom staršieho predškolského veku postupne pridávame **rôzne grafické materiály**, napr. ceruzky 4-6 B, uhol, suchý pastel, farebný i čierny tuš, špajdle, drievka, farbičky Progresso, krieda. **Neodporúčame na cieľené grafomotorické cvičenia používať fixky**, nakoľko pri kreslení s nimi dieťa nie je nútené vyvinúť primeraný tlak na podložku. **Jedinú výnimku tvorí nácvik bodu**, kedy je fixka vhodná, pretože dieťa vidí svoj výtvar dostatočne zreteľne.

Počas nácviku a diagnostiky sledujeme pohyb zľava doprava, snažíme sa o stály kontakt dieťaťa s kresliacim materiálom a plochou formátu, na ktorej sa grafická stopa zaznamenáva.

Ďalšie informácie o správnom sedení, výbere kresliaceho materiálu a jeho uchopení nájdete na str. 35 – 36.

Grafické vzory

Na zachovanie postupnosti a primeranosti je vhodné postupovať od bodu cez horizontálne línie, vertikálne línie, lomené línie, križené línie k oblúku, oválu a kruhu. Cvičiť by sme mali jednotlivé grafické vzory v postupnosti podľa náročnosti, so zachovaným smerom, v akom sa majú kresliť. Vhodné sú väčšie formáty pracovných listov, na ktorých dieťa na základe pohybového a sluchového zážitku pracuje s daným grafickým vzorom. Menšie formáty ako A4 s rôznymi vzormi, ktoré dieťa dopĺňa, odporúčame používať veľmi individuálne, keď dieťa prešlo všetkými odporúčanými cvičeniami, keď drží grafický materiál uvoľnene a zanechávaná grafická stopa je istá a plynulá.

Systematické a cieľené cvičenia spojené s pohybom, sluchom a zrakom rozvíjajú grafomotorické zručnosti predškolákov, zároveň posilňujú jemnú motoriku, zlepšujú ich psychiku, rozvíjajú tvorivosť a myslenie, zlepšujú priestorovú orientáciu a uľahčujú deťom začiatky písania v prvom ročníku základnej školy.

ZÁKLADNÉ VÝTVARNÉ VÝRAZOVÉ PROSTRIEDKY PRI ROZVOJI GRAFOMOTORIKY DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU

Bod je najzákladnejším symbolom. Bod má niekoľko výrazových možností. Ak je sám, upútava pozornosť, vyjadruje zastavenie, veľký pôsobí ako výstraha. Viac bodov spojených vyvoláva napätie. Tri body môžu ohraničovať plochu. Množstvo rovnakých alebo rôznorodých bodov vytvára zaujímavú plochu a pocit plasticity. S bodom sa technicky narába veľmi jednoducho, avšak pracovať

s ním na väčšej ploche môže byť pre dieťa náročné. **Deti zvyčajne prácu s bodom obľubujú, pretože je nekonvenčná, pútavá a môže pri efektívnom využití podnecovať tvorivosť dieťaťa.**

Línia vzniká ako grafická stopa po nejakom grafickom materiáli. Vyznačuje sa jednorozmernosťou. Línia poskytuje možnosti rozvoja grafomotorickej zručnosti: môže byť jednoťahová, trhaná, rozbitá, jemná, pevná, ďalej línia prítlakom, línia dynamická a zdôraznená. Línie sa delia na priamky a krivky. Vodorovná (horizontálna) línia pôsobí pokojne, vážne, staticky a pasívne. Zvislá (vertikálna) vzbudzuje dojem rastu, štihlosti, dominantnosti. Šikmá línia (diagonálna) predstavuje dynamiku, napätie, nepokoj. V prírode sa najčastejšie vyskytujú oblé, nepravidelné línie. Jednoduchý oblúk je línia vychýlená bočným tlakom. Čím je krivka viac ohnutá, tým je napätie väčšie.

Plochu označujeme ako dvojrozmerný tvar. Najdokonalejšími pravidelnými plochami sú štvorec, kruh, trojuholník, elipsa a pravidelné a nepravidelné mnohoúhelníky. Štvorec a iné kvadratické útvary pôsobia staticky a sú symbolom pozemskosti. **Deti svoje kresby často komponujú do kvadraticky členených schém a vtedy nejde o štvorec iba ako o tvar, ale o samotné kompozičné usporiadanie – príčinou môže byť detská túžba po stabilite, vyrovnanosti a výraze hmotnej vyváženosti.** Reč a výraz plochy sú mnohoznačné. Malé plochy môžu znepokojovať, inokedy upútať, väčšie uspokojovať a inokedy nudiť.

Všetko, čo nás obklopuje, má nejaký **tvar**. Pojem forma je špecifickejší ako pojem tvar. Pojem forma je širší, nás však zaujíma pojem tvar, ktorý má hmotnú viditeľnú formu. Tvar má schopnosť meniť sa, mení sa vytváraním, užívaním a inými vonkajšími zásahmi. Z jednoduchých tvarov vznikajú zložitejšie. Tvary sa triedia podľa viacerých kritérií na historické, umelecké, ľudové, úžitkové a pod. **Deti vytvárajú zjednodušené tvary, ktoré sú v súlade s nepresnou predstavou, ktorá je detsky osobitá.**

Pohyb je prvkom, ktorý obohacuje výtvarnú reč. Pohyb delíme podľa vnímania a vzniku na skutočný, pohyb zakladajúci sa na fyziológii vnímania a iluzívny.

Kompozícia je skladba, ktorá tvorí štruktúru výrazových prostriedkov, ale aj sama je nositeľom výrazu. Komponujeme, ak niečo usporadúvame, skladáme a vytvárame novú zostavu, aby vznikol estetický celok. Funkciou kompozície je zjednocovať výtvarné výrazové prostriedky ako línia, tvar, svetlo, farba atď. Rozlišujeme tri základné druhy kompozície, a to sú lineárna, svetelná a farebná. Najtypickejšia je lineárna, ktorá má byť čitateľná a jednoduchá.

METODIKA POSTUPNOSTI GRAFOMOTORICKÝCH VZOROV

Predpokladom grafomotorickej činnosti je vnímanie vonkajšieho i vnútorného prostredia všetkými receptormi s odrazom v mozgovej kôre. Výsledkom dobrej koordinácie pohybov je fyzická (telesná) samostatnosť, dobrý priestorový odhad, zlepšenie súhry medzi zrakom a rukou, lepší predpoklad na šport, aktívnu účasť na kolektívnych hrách, viac energie a väčšia dôvera dieťaťa k vlastnej osobe.

Vychádzajúc **z fyzického a psychického objavovania skutočností dieťaťom** i na základe tridsaťročných pedagogických skúseností a širokospektrálneho výskumu v oblasti grafomotorických zručností dieťaťa materskej školy ako prípravy na písanie v základnej škole, **odporúčame učiteľkám** materských škôl na rozvíjanie grafomotorického uvoľňovania ruky aplikovať a **dodržiavať postupnosť** týchto **grafomotorických vzorov s časovým harmonogramom náviku:**

1. **september** – hra s bodom, prvé dotyky oboznamovania sa dieťaťa s materiálom a plochou,
2. **október** – vertikálne línie prerušované, súvislé, ktoré vychádzajú z bodu a zo zvedavosti dieťaťa, ktoré experimentuje a pozoruje líniu idúcu zhora dolu, zdola hore; vhodnou motiváciou sa začína nakláňať sprava doľava a zľava doprava,

3. **november – horizontálne línie** súvislé, prerušované, vedené zľava doprava, sprava doľava a postupným zvyšovaním dĺžky vedenej línie závislej od unavenosti detskej ruky a koordinácie oka,
4. **december – kombinované pohyby** spájaním horizontálnej a vertikálnej línie s využitím rôznorodosti smeru pohybu,
5. **január – lomené línie**, experimentovanie („zlomenie“ horné, dolné, široké, úzke, vysoké, plytké, v rôznom zoskupení počtu lomení) s horizontálnou a vertikálnou líniou,
6. **február – krúživé pohyby** mletia, navíjania, hojdania, kruh jedným ťahom bez opravenia línie až po elipsové grafické stopy (kruh, ovál),
7. **marec/apríl – oblúčiky, vlnovky, slučky, osmičky** (horné, dolné, široké, úzke, vysoké, plytké, v rôznom zoskupení počtu) vychádzajúce z krúživých pohybov, sú deťmi najťažšie zvládnuteľné,
8. **máj/jún – kombinácie pohybov so smerom pohybu zľava doprava**, pohybu súvislého pri zaznamenaní stopy, napr.: geometrických tvarov (štvorec – okno, trojuholník – strecha, kruh – slnko a pod.) s využitím záujmu dieťaťa o obťahovanie a pokusy písať písané a tlačené písmo vyúsťujúce do zvládnutia spájania a dopĺňania krúživých, horizontálnych, vertikálnych a lomených, vlnitých línií do jedného celku. Pracovné listy môžu byť zamerané aj na doplnenie chýbajúcich častí, spájanie bodov, vedenie línie podľa predkreslenej predlohy, hlavne však na dodržanie požadovaného vedenia a veľkosti, dĺžky línie.

Použitá literatúra:

Bogdanowicz, M.: 1985. Metoda dobrego startu. Warszawa, Wydawuictwa szkolne i pedagogicze 1985, s. 32, 33.

Šalingová, I.: 1986. Slovník cudzích slov pre školu a prax. Bratislava: SPN 1986.

Uváčková, I., Valachová, D., Droppová, G.: Metodika rozvíjania grafomotorických zručností detí v materských školách. 2009. Bratislava Orbis Pictus Istropolitana. ISBN 978-80-7158-967-9

Zelina, M.: 1994. Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa. 1. vyd. Bratislava: IRIS 1994. ISBN 80-967013-4-7

2. Rozprávková grafomotorika

Mgr. Zlata Muráriková, upravila: PaedDr. Blanka Lehotayová

Táto časť publikácie prezentuje edukačné aktivity a činnosti zamerané na zvyšovanie kvality vyučovacieho procesu grafomotorických zručností detí predškolského veku. Všetky aktivity sú jednoduché, prirodzene motivované rozprávkou alebo príbehom, sprevádzané básňami, riekankami alebo piesňami. Aktivity sú rozdelené do 5 častí, ktoré prislúchajú k dvom mesiacom školského roka. Každá časť sa začína motivačnou rozprávkou/príbehom, z ktorej sa odvíjajú jednotlivé činnosti zamerané na rozvíjanie grafického prejavu detí, na obohacovanie slovnej zásoby detí, na zdokonaľovanie výslovnosti detí a na zlepšenie pohybových schopností detí a končí sa zábavnou činnosťou s pracovným listom. Úlohy v pracovných listoch vychádzajú z postupnosti nácviku grafomotorických zručností detí od jednotlivých grafických znakov, hry s bodom až po hry s kombináciou pohybov s dodržaním smeru zľava doprava a pokusy písať prvé písmo cez spájanie a dopĺňanie krúživých, horizontálnych, vertikálnych a lomených či vlnitých línií do jedného celku. Ponúknuté aktivity rozvíjajú nielen perceptuálno-motorickú, ale aj sociálno-emocionálnu a kognitívnu oblasť edukačného procesu v predprimárnom vzdelávaní.

Poznámka: Nakoľko ponúkame v jednotlivých oblastiach viacero rôznorodých a zaujímavých aktivít, každý pedagóg si môže vybrať tie, ktoré potrebuje na svoju prácu alebo inšpiráciu vzhľadom na individuálne potreby dieťaťa.

Pomôcky: Rôznorodý výtvarný, pracovný a grafický materiál.

AKTIVITA Č. 1: BOD

1. Motivačná rozprávka:

a) Počúvanie rozprávky: O myške a makovici

Raz myška behala po poli, z ktorého ľudia práve zberali makovice. Aj ona hľadala nejakú zabudnutú makovicu, aby si trochu prilepšila. Dlho hľadala, až nakoniec našla jednu baculatú a naplnenú makovými zrníčkami. To mám ale šťastie, povedala si myška. Už sa za ňou nahaňovala, keď vtom na makovicu dopadla veľká biela laba. To bude moja makovica, zaštekala pes. Ale ja som ju našla prvá a načo by ti aj bola, povedala myška. Pes porozmýšľal a povedal myške, že jej ju nechá, ale musí mu niečo zohnať pod zub. Myška išla niečo hľadať, ale nemohla nič nájsť. Tak začala plakať, až ju začul krtko, ktorý vyšiel zo zeme. Krtko jej povedal, že on jej veru pomôže. V zemi, pod nimi, je jedna veľká zahrabaná kosť. Tak sa pustili obaja do hrabania, až objavili kosť. Myška sa poďakovala krtkovi a kosť dala psovi. Zobrala si svoju makovicu a išla ďalej. Na ceste stretla lakomého sysľa, ktorý si tiež niesol makovicu. Ale tá jeho bola skoro prázdna, a preto navrhol myške, aby si makovice vymenili. Myška sa nedala nachytať a nechcela si svoju makovicu vymeniť. Sysel bol neoblomný a zatarasil myške cestu. Všetko videl hraboš a chcel pomôcť myške. Štuchol do sysľa, ktorému sa makovica vyšmykla a začala sa kotúľať dolu kopcom. Myška sa hrabošovi poďakovala a ponáhľala sa domov. Makovicu uložila do košíčka a zaspala. Keď sa zobudila, makovica nariekala, že má veľmi ťažkú hlavičku – makovičku a prosila myšku, aby jej pomohla. Myška odbehla po vtáčika – speváčika, ktorý makovičke zobol do tvrdej makovičky – hlavičky, až urobil dieru. Makovičku to vôbec nebolelo. Všetci sa tešili a začali tancovať. Pridali sa aj susedia, pridala sa aj makovička. Keď sa zábava skončila, myška uložila makovičku na policu. Zostala tam už stále ako ozdoba, pretože jej zrníčka maku boli po podlahe. Myška všetko pozbierala na kôpku a mala toľko maku, že s ním piekla a varila celú zimu. A na konci jari okolo myškinho domčeka objavili zvieratká rastlinky, ktoré tam nikdy nerástli. Bol to mak. Bolo to preto, že po zábave niektoré zvieratká rozniesli zrníčka maku aj von a tie sa dostali do zeme, z ktorých vyrástli rastlinky maku.

b) Rozhovor o rozprávke:

- Viete, čo je makovica? Už ste ju videli? (Ukážeme makovicu.)
- Kto pomohol myške, ako?
- Prečo bolo makovičke dobre pri tanci?

2. Rozprávková grafomotorika

- Čo sa objavilo na konci jari pri myškinom domčeku?
- Čo všetko sa dá z maku uvariť, napiecť?

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové vnímanie:

- deti hľadajú v triede ukryté makovice (ako myšky),
- deti napodobňujú mletie maku,
- deti ozdobujú makom koláče (plastelína, hlina, slané cesto: správny úchop),
- makovice maľujeme hubou namočenou v temperovej farbe,
- kreslenie prstom do maku, ktorý je vysypaný na tácke,
- kreslenie rôznych vzorov lepidlom na papier a následné posypanie makom,
- odtlačanie makovice do placky plastelíny, vytváranie ornamentov,
- počítanie makovic vo váze, pridávanie, odoberanie počtu,
- makovica ako pero: píšeme vo vzduchu,
- vytvoríme bábkku z makovice,
- hra na divadlo s makovicovými bábkami,
- sadenie maku do zeme.

a) Rozlišovanie prírodnín hmatom:

- deti rozlišujú zakryté druhy prírodnín (gaštany, šišky, žalude..., zisťujú, aký majú povrch, tvar, veľkosť),
- deti sedia a so zatvorenými očami sa zoznamujú hmatom so svojou makovicou (aká je, aké sú naše zistenia).

b) Sluchové vnímanie:

- *Odkiaľ počuješ zvuk hrkania makovic?*
- *Koľkokrát zahrkala makovica?*
- *Čím sme zahrkali: makovicou, kamienkami, korálikmi...?*

c) Fonemický sluch:

- *Ktoré slovo sa začína ako slovo makovica?*
- *Vymysli rým na slovo makovica.*
- *Vytlieskaj slovo makovica...*

d) Motorika artikulačných orgánov:

- *Z koľkých slabík sa skladá slovo makovica?*
- *Ako lížeme mak z dlane?*
- *Ako vyberáme mak jazykom zo zubov?*
- *Aké máme líca, keď ich máme plné maku?*

3. Pracovný list č. 1 – hra s bodom:

Deti zaznamenávajú v podobe bodu (makových zrníčok) rytmus riekanky: *Čo rozdávaš, makovíčka, čo skrývajú tvoje líčka? Neposedný máčny máčik, už sa sype na koláčik.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 2: VERTIKÁLNA LÍNIA

1. Motivačná rozprávka

a) Počúvanie rozprávky: Pod hříbom

Raz zastihol mravca dážd' a rozmýšľal, kde sa ukryje. Zbadal hříbik, pribehol k nemu a schoval sa pod jeho klobúčik. Mravec čakal, ale dážd' neprestával. Vtom priliezol k hříbiku zmoknutý motýľ a chcel sa ukryť pod hříbik. Mravec najskôr váhal, že on sa tam ledva zmestí, ale nakoniec sa tam zmestil aj motýľ. Okolo bežala myška, ktorá sa tam chcela tiež ukryť. Mravec s motýľom váhali, pretože si mysleli, že sa tam už nikto nezmesť. Ale nakoniec sa všetci potlačili a pustili aj myšku. Dážd' stále neprestával. Vtom pribehne plačúci vrabec a ten sa tam chce ukryť tiež. Zvieratká si mysleli, že sa tam už vrabec nezmesť, ale nakoniec

sa všetci potlačili a zmestil sa aj vrabec. K hríbiku pribehol aj zajac, ktorý utekal pred líškou a chcel sa tam ukryť. Zvieratká sa nad ním zľutovali a pustili ho pod hríbik. Pribehla aj líška, ktorá hľadala zajaca. Ale zvieratká jej tvrdili, že zajac by sa pod hríbik ani nezместil. Líška kývla chvostom a bežala preč. Práve vtedy prestalo pršať a začalo svietiť slniečko. Zvieratká vyšli spod hríbika a mravec sa čudoval, ako sa tam všetci zrazu zmestili. Na hríbiku sedela žaba, ktorá im chcela vysvetliť, prečo sa tam všetci zmestili, ale nedopovedala nič a utiekla preč. Zvieratká sa pozreli na hríb a dovtipili sa, prečo sa tam najskôr zmestil iba jeden a nakoniec tam bolo miesta pre všetkých. A vy viete, deti, prečo?

b) Rozhovor o rozprávke:

- Ktoré zvieratká sa schovali pod hríb?
- Ktoré zviera tam bolo prvé... A posledné?
- Prečo sa tam ukryli?
- Ako sa vy ukryjete pred dažďom?

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové vnímanie:

- deti sa schovávajú pred dažďom, napr. pod padák (pomôcka na cvičenie),
- deti znázorňujú pohybom rúk a tela dážď, silný dážď, búrku (pohybová improvizácia),
- deti vytrhávajú ľubovoľne široké pružky papiera ako dážď, následne ho vyhadzujú a chytajú ako kvapky dažďa,
- deti naberajú pohárom alebo lyžičkou vodu z nádoby a následne ju vylievajú: *Aký zvuk počuješ pri vylievaní z pohára alebo lyžičky?*
- deti dlaňami udierajú do vody v nádobe ako keď padá dážď: *Čo počuješ? Čo cítiš?*
- deti hmatom skúmajú vlastnosti mokrého piesku,
- hra na telo v sprievode hudby (tlieskanie do dlaní, do kolien ako keď prší),
- deti sušia hríbiky (papierové makety hříbov, navliekajú ich na lanko alebo tenký drôtik).

a) Sluchové vnímanie:

- deti počítajú kvapky, ktoré kvapkajú z lyžice (skutočný dážď),
- deti počúvajú nahrávky slabého a silného dažďa a rozlišujú jeho zvukovú intenzitu.

b) Fonemický sluch:

- *Na akú hlásku sa začína slovo dážď?*
- *Ktoré slovo sa začína na takú istú hlásku?*
- *Vytlieskaj slovo dážď.*
- *Z koľkých slabík sa skladá?*

c) Motorika artikulačných orgánov:

- deti chytajú dážď s vyplazeným jazykom (imitácia).

3. Pracovný list č. 2 – vertikálna línia:

Deti zaznamenávajú v podobe vertikálnych čiar (dážď) rytmus riekanky: *Prší dážďik z oblohy, hříbik sa ho nebojí. Po dážďiku, veru tak, vyrastie až po oblak.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 3: HORIZONTÁLNA LÍNIA

1. Motivačná rozprávka

a) Počúvanie rozprávky: Košíček

Vonku začalo byť viac a viac zima. Aj ráno bol mráz a slniečko zohrievalo menej a menej. Pomaličky sa blížila zima. Všetky zvieratká už boli schované vo svojich domčekoch. Aj ježko Jožko sa zohrieval pri zakúrenej piecke. Sused krtko Rudko si ešte priniesol posledné korenky, ktoré si uložil na policu, aby mal v zime čo jesť. V deravom strome bývala veverička Riška, ktorá sa tešila, že si nasušila veľa hříbikov a nazbierala si aj jabĺčka a hrušky. Blízko nich sa prísťahovala myška Hryzka. Ale myška si nestihla na zimu pripraviť nič. Bola smutná

a rozmýšľala, čo bude robiť v zime. Zvieratká susedia sa to dozvedeli a rozmýšľali, ako jej pomôžu. Dohodli sa, že sa všetci stretnú u ježka Jožka, každý niečo prinesie zo svojich zimných zásob a pozvú myšku Hryzku na návštevu. Myška Hryzka pozvanie prijala a natešená prišla na návštevu. Zvieratká ju privítali a každý jej chcel dať niečo zo svojich zimných zásob. Ježko Jožko začal nosiť usušené červíky, krtko Rudko priniesol najlepšie koreňky a veverička Ryška usušené dubáčky a nezabudla ani na jabĺčko a hrušku. Myška sa veľmi potešila a chcela si to všetko odniesť do svojho domčeka. Vtom si uvedomila, že nemá ani len košíček, v ktorom by si to všetko odniesla. Zvieratká rozmýšľali, rozmýšľali, až ježkovi napadlo, že upletú myške košík. V komôrke mal nejaké prútiky, tak začali pliesť. Ježkovi to išlo veľmi dobre, aj krtko pri tom pomáhal a veverička im pri tom aj zaspievala. Nakoniec uplietli krásny košík, do ktorého si myška uložila podarované veci. Poďakovala sa všetkým zvieratkám a sľúbila im, že v lete, keď nazbiera na poli žlté žitko, upečie im tie najlepšie koláčiky. Všetci sa rozlúčili a zaželeli si sladký spánok počas zimy.

b) Rozhovor o rozprávke:

- Kto pomohol myške?
- Ako jej zvieratká pomohli?
- Kto uplietol košík?
- Viete, z čoho sa dá upliesť košík?
- Ako sa volali zvieratká z rozprávky?

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové vnímanie:

- deti ukladajú jabĺčka, hrušky, oriešky do košíka, nosia košík k vyznačenému miestu (na stolík, za stoličku, pred skrinku a pod.) alebo znázorňujú, ako nesú plný alebo prázdny košík,
- deti krčia farebný papier do tvaru jablka, následne ich uložia do košíka,
- deti napichujú nakrájané jabĺčka na špajdle alebo drôtik (sušíme ovocie),
- modelujeme ovocie,
- maľujeme ovocie kriedou namočenou v mlieku,
- odtlačíme prekrojené ovocie namočené v temperovej farbe (dotvárame detaily uhlíkom),
- kresba postavičiek z rozprávky,
- dramatizácia rozprávky,
- deti robia košíky: nastrihajú prúžky papiera, ktoré potom prepletajú a lepia na maketu košíka.

a) Hmatové vnímanie:

- deti so zaviazanými očami hmatom rozlišujú rôzne druhy ovocia,
- deti „cestujú“ jablčkom (orieškom) po svojom tele,
- deti si ukryjú jablčko napr. pod tričko a kamarát ho hľadá,
- deti si napichujú nakrájané ovocie na špáradlá,
- hmatom spoznávame vlastnosti predmetov, košíkov (hladký, drsný, tvrdý...).

b) Motorika artikulačných orgánov:

- deti jedia nakrájané ovocie, oblizujú si potom pery, vyjadrujú mimikou, aké je ovocie (kyslé...).

c) Fonematický sluch:

- Na akú hlásku sa začína slovo košík, jablko, hruška... Na akú sa končí?
- Vytlieskaj slovo košík, z koľkých slabík sa skladá?
- Akým slovom môžeme nahradiť slovo košík? (Kôš, košíček...)
- Nájdi rým k slovu hruška...

3. Pracovný list č. 3 – horizontálna línia:

Deti zaznamenávajú v podobe horizontálnych čiar (košík) rytmus riekanky: *Pod nohami lístie sušíť, pozri, čo sa skrýva v húšti: Hruška! Snaž sa trošičku, už ich máš hneď v košíčku.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, následne ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 4: KOMBINOVANÉ POHYBY SPÁJANÍM HORIZONTÁLNEJ A VERTIKÁLNEJ LÍNIE

1. Motivačná rozprávka

a) Počúvanie rozprávky: Medovníkový domček

Janko s Marienkou zbierali v lese jahody. Zbierali, zbierali, až zabúdili. Blúdili dlho do noci, až prišli k medovníkovému domčeku, ktorý bol celý zo sladkých a voňavých medovníkov. Žila v ňom zlá ježibaba, ktorá deti chytla a zatvorila ich. Janka chcela vykričať, aby ho mohla zjesť, a Marienka jej musela pomáhať v domčeku. Našťastie, Janko a Marienka boli múdre deti a nedali sa zlou ježibabou oklamať. Podarilo sa im ujsť a vrátiť domov k svojim rodičom, ktorí ich hľadali.

b) Rozhovor o rozprávke:

- Už ste niekedy zabúdili?
- Videli ste niekedy domček podobný medovníkovému? Kde?
- Aká bola ježibaba?
- Aké boli deti?
- Jedli ste už medovník? Chutil vám? Prečo?
- Čo všetko je medovníkové?
- Kto vám dáva sladkosti? Môžete si ich zobrat' od každého?

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové vnímanie:

- kráčanie vo dvojiciach medzi prekážkami, hľadanie cesty domov podľa piktogramov,
- deti znázorňujú zbieranie jahôd a následné ukladanie do krčahu,
- zoznámenie s receptom na medovníky, miesenie cesta,
- vykrajovanie, pečenie a zdobenie skutočných medovníkov
- vyberanie medovníčkov rovnakého tvaru z košíčka,
- poznávame vôňu medovníkového korenia,
- deti skladajú z rozstrihaných kusov celok (medovník),
- deti kreslia medovníky rôznych tvarov a veľkostí „na plech“,
- deti vystrihujú rôzne tvary medovníkov,
- deti zdobia papierové medovníky prevliekaním bieleho špagátu cez nastrihnuté okraje alebo dierky,
- deti modelujú medovníky, ozdobujú ich rôznymi prírodninami,
- deti obkresľujú rôzne tvary medovníkov, vystrihujú ich,
- deti zabalí medovníky do škatule, previažu šnúrkou, urobí mašličku,
- deti určujú počet medovníkov – kde je viac, menej, rovnako?
- dramatizácia rozprávky.

a) Hmatové vnímanie:

- deti poznávajú hmatom tvary medovníkov (srdiečko, štvorec...).

b) Sluchové vnímanie:

- deti počúvajú, odkiaľ prichádza zvuk (dieťa, ktoré sa stratilo v lese, volá o pomoc).

c) Fonematický sluch:

- deti určujú prvú a poslednú hlásku slova medovník...,
- deti vytlieskajú slovo medovník, ježibaba... na slabiky a určia počet slabík,
- deti tvoria rýmy na rôzne slová z rozprávky.

d) Motorika artikulačných orgánov:

- deti jedia medovníčky, obľúžujú sa a vyjadrujú, aké sú sladké a dobré.

3. Pracovní list č. 4 – horizontálna a vertikálna línia

Deti zaznamenávajú v podobe spojených horizontálnych a vertikálnych čiar do tvarov medovníkov rytmus riekanky: *Medovníčky, medovníčky, najlepšie sú od mamičky. Dobré sú, sladké sú, Vianoce nám prinesú.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 5: LOMENÁ LÍNIA

1. Motivačná rozprávka

a) Počúvanie rozprávky: Kto má zuby

Bola raz jedna kefka na zuby. Ale veľmi sa trápila, pretože nikoho nemala. Celý deň nič nerobila, iba nariekala nad trpkým životom. Jedného dňa to už nevydržala a išla hľadať nejaké zuby. Vyšla z domu a okoloídúceho sa opýtala, kto má zuby. Ten jej povedal, že hrebeň. Tak išla za hrebeňom a spýtala sa ho, či má zuby. Hrebeň jej povedal, že má. Kefka mu chcela umyť zuby, ale zuby hrebeňa sa takouto kefkou nečistia. Išla ďalej a spýtala sa iného, kto má zuby. Ten jej povedal, že aj hrable majú zuby. Kefka išla za hrablami, ale dopadla ako s hrebeňom. Ani zuby hrablí sa nečistia takou kefkou. Odišla a spýtala sa ďalšieho, kto má ešte zuby. Ten jej povedal, že hodiny. Tak sa vybrala za hodinami. Ale hodiny kefku vysmiali, že ony sa čistia inou kefkou a nie kefkou na zuby. Kefka sa vrátila domov a nariekala, nariekala, až ju počulo dievčatko. Keď uvidelo kefku, hneď si pomyslelo, že takú kefku potrebuje na svoje zuby. Zobralo kefku a zaneslo ju do kúpeľne. A teraz si dievčatko každý deň umýva zuby, aby ich malo zdravé a biele.

b) Rozhovor o rozprávke:

- Prečo kefka plakala?
- Koho stretla?
- Kto má ešte zuby?
- Máte aj vy doma kefku? Akú?
- Prečo si umývame zuby?
- Čo škodí našim zubom?
- Vymyslíte príbeh o zubnej kefke, dokončíte ho tak, aby sa skončil smutne...
- Dramatizujte vymyslené príbehy.

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové vnímanie:

- deti chodia po triede a hľadajú rôzne „zuby“ (hrebeň, hodiny, detská píłka...),
- deti napodobňujú rukou umývanie zubov lomenou líniou,
- deti imitujú česanie, hrabanie, tikanie hodín,
- deti kreslia/maľujú hrebeňom, zubnou kefkou línie v smere čistenia zubov: hore, dolu, vpravo, vľavo, deti obkresľujú hrebeň, dokresľujú detaily, tvoria nový tvar, obraz,
- deti namáčajú kefku do temperovej farby a prskajú na veľký formát papiera, tvoria rôzne body, vzory, línie...,
- deti obkresľujú hrebeň, dokresľujú kresbu na nový obraz.

a) Hmatové vnímanie:

- deti hmatom poznávajú rôzne predmety z triedy: hrebeň, detská píłka...,
- deti sa učešú po hlavičke (svojím hrebeňom): *Čo pri tom cítiš?*

b) Sluchové vnímanie:

- deti počúvajú hru na hrebene /predvedie učiteľka/, tikanie hodín...

c) Fonemický sluch:

- deti rozlišujú hlásku na začiatku a na konci slova kefka, zuby...,
- deti vytlieskávajú rôzne slová z rozprávky a určujú počet slabík.

d) Motorika artikulačných orgánov:

- deti ceria zuby,

- deti klopú zubami,
- deti si skutočne umyjú zuby (aplikujeme umývanie zubov v MŠ).

3. Pracovný list č. 5 – lomená línia:

Deti zaznamenávajú pohyb v podobe lomenej línie v sprievode riekanky: *Čistím zúbky, čistím biele, čistím hore, čistím dole. Vzadu, vpredu, ľavé, pravé, čistím zúbky, nech sú zdravé.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 6: KRÚŽIVÉ POHYBY

1. Motivačná rozprávka

a) Počúvanie rozprávky: Snehuliakovi kamaráti

Na sídliskách nebýva toľko snehu ako na horách. No teraz ho bolo naozaj veľa. Padal celú noc už od večera. Všetko sa belelo. Aj celý škôlkarský dvor bol ako pod perinou. Inak bol prázdny. Stromy aj kríky stáli holé, bez lístia. Na preliezačkách sa nikto nehral, lebo deti by oziabali ruky. Deti pozerali z obloka triedy a rozmýšľali, čo by urobili, aby ich dvor nebol taký prázdny. Dohodli sa, že postavia na dvore snehuliaka, pretože každý správny škôlkarský dvor musí mať snehuliaka. Rýchlo sa obliekli, až sa pani učiteľka nestačila čudovať. A dokonca si aj pomáhali. Janka povedala, že najskôr musia urobiť guľu na nohy, Jurko povedal, že urobí s kamarátmi brucho a ďalšie deti dorobia aj hlavu. Ktosi zakričal, že potrebujú mrkvu na nos. Pani učiteľka sľúbila deťom, že ju vypýta z kuchyne od pani kuchárky. Začali robiť snehuliaka tak, že prigúľali najskôr najväčšiu guľu na nohy, potom ledva zdvihli guľu na brucho a hlavu im pomohla dať pani učiteľka, lebo nedočiahli. Urobili mu nos z mrkvy. Ešte mu chýbali oči, tak pohľadali niečo na dvore. Našli nejaké kamienky, z ktorých urobili oči aj gombíky. Ústa urobili z konárika a do ruky mu dali metlu z hrubého konára. Snehuliak bol hotový a krásny. Deti sa tešili, pretože sa im nový kamarát veľmi vydaril. Blížil sa čas obeda a deti museli ísť dnu na obed. Rozlúčili sa so snehuliakom. Jurko povedal, že snehuliakovi bude asi smutno, keď tam bude sám. Kristínka povedala, že má nápad, mohli by vedľa snehuliaka postaviť krmidlo pre vtáčiky a tie by snehuliakovi veselo čvirikali. Deti našli v sklade staré krmidlo a popoludní ho dali na dvor. Každé ráno nasypali doň semiačka. Odvtedy mal snehuliak stále veľa kamarátov vtáčikov. Deti sa starali o to, aby krmidlo nikdy nezostalo prázdne po celú zimu.

b) Rozhovor o rozprávke:

- Prečo deti postavili snehuliaka?
- Z koľkých gúľ ho postavili?
- Z čoho mal snehuliak nos a oči?
- Vy ste už stavali snehuliaka? Aký bol?
- Čo urobili deti, aby snehuliak nebol na dvore sám?

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové vnímanie:

- deti imitujú ako stavajú snehuliaka,
- deti krčia biely papier na snehové gule a guľujú sa, hádžu ich do koša, na určený cieľ,
- deti krčia 3 rôzne veľké formáty mäkkého papiera na tri gule a potom ich prepichnú cez špajdľu, ktorú zapichnú do plastelíny a urobia snehuliaka, dotvoria detaily,
- deti pokrčené gule lepia na papier, vytvoria vystupujúci obraz snehuliaka,
- deti vytrhávajú z papiera tvary kruhu a potom prilepia na papier snehuliaka, dokreslia detaily,
- deti vystrihnú tri kruhy, tie poskladajú a vystrihujú malé tvary, vzniknú čipkované kruhy, nalepia na papier snehuliaka,
- deti modelujú snehuliaka z plastelíny alebo hliny
- deti triedia gombíky pre snehuliakov, deti plnia gombíky do úzkej nádoby, fľaše,
- deti na dvore stavajú skutočného snehuliaka,
- deti kreslia paličkou do snehu,

- vymyslia príbeh o snehuliakovi,
- vymyslia meno pre snehuliaka,
- spočítajú snehuliakov, kde ich je menej, kde ich je viac, pracujú s pojmami pridaj, odober,
- kreslenie snehuliaka zmizikom na výkres potretý atramentovou farbou,
- deti vypichujú papierové kruhy špáradlom na mäkkej podložke, následne z kruhov uložia snehuliaka, nalepia na papier, dotvoria detaily,
- deti spievajú piesne o snehuliakoch.

a) Hmatové vnímanie:

- deti vonku skúmajú vlastnosti snehu,
- deti skúmajú vlastnosti pokrčeného papiera, následne ho rukou vyžehľujú a opäť krčia.

b) Sluchové vnímanie:

- deti počúvajú spev vtáčikov vonku,
- deti počúvajú, ako vrzdí sneh pod nohami,
- deti počúvajú silný vietor.

c) Fonematický sluch:

- deti určujú prvú a poslednú hlásku v slovách z príbehu,
- deti vytlieskávajú slabiky slov, určujú ich počet,
- deti tvoria rýmy na slová z príbehu,
- deti vymyslia slovo, ktoré sa začína na hlásku s...

d) Motorika artikulačných orgánov:

- deti imitujú, akoby lízali sneh alebo studené cencúle,
- deti imitujú, ako lížu zmrzlinu.

3. Pracovný list č. 6 – krúživé pohyby:

Deti zaznamenávajú krúživé pohyby (gule snehuliaka) v sprievode riekanky: *Kreslím, ako padá sneh na polia i na cesty. Snehuliaka kreslím tiež, bez kabáta, bez vesty. Snehuliaci, tí sa majú, nekašľú a nekýchajú, aj keď kmotru Meluzínu pozvú ráno na zmrzlinu.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 7: OBLÚKY**1. Motivačný príbeh****a) Počúvanie príbehu: Pomáhajko a Čmáralka**

Pomáhajko a Čmáralka (maňušky) sú dvaja dobrí kamaráti. Najradšej chodia do materskej školy ako vy a učia deti rôzne nové veci. Teraz prišli aj do našej materskej školy a chcú nám povedať a ukázať, čo všetko vedia.

Pomáhajko a Čmáralka sa predstavia deťom a motivujú ich na ďalšie aktivity, ktorých úlohou bude kreslenie oblúkov, vlnoviek, slučiek a osmičiek v sprievode riekaniek.

Pomáhajko hovorí: *Fučím, fučím ako keď krtko odfukuje pri kopaní svojich chodbičiek a cestičiek. Aj vy tak veľmi fučíte, keď niečo robíte?*

Čmáralka hovorí: *Ty fučíš a ja kreslím kopčeky ako krtko svoje domčeky. Oblúčik za oblúčkom.*

b) Rozhovor o rozprávke:

- *Ako sa volajú kopčeky, ktoré si robí krtko?*
- *Z čoho si robí kopčeky?*

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové orgány:

- deti imitujú naberanie hliny na lopatu, hádzanie na kopy,
- deti z umelohmotných veľkých kociek stavajú krtkove domčeky,

- deti počítajú krtkove domčeky,
- deti rozlišujú veľkosti krtkových kopčekov,
- deti kreslia, vystrihujú krtkov, tvoria spoločné kompozície, obrazy,
- deti preliezajú tunelom.

a) Hmatové vnímanie:

- deti hmatom skúmajú vlastnosti hliny,
- deti hľadajú plyšového krtka, vyjadrujú svoje pocity.

b) Sluchové vnímanie a fonematický sluch:

- deti rozlišujú prvú a poslednú hlásku v slovách,
- deti vytlieskávajú slová na slabiky, určujú počet slabík v slove,
- deti tvoria rýmy na slová z príbehu.

c) Motorika artikulačných orgánov:

- deti fučia ako krtko pri práci.

3. Pracovný list č. 7 – oblúky:

Deti zaznamenávajú pohyby v tvare horných oblúkov (kopčekov) v sprievode riekanky: *Najprv bola holá lúčka, holá lúčka bez klobúčka. Potom krtko prišiel na ňu, pod zemou si zriadil baňu, neustále sa v nej vrtí, hore rastie kopček krtí.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 8: VLNOVKY

1. Motivačný príbeh

a) Počúvanie príbehu: Pomáhajko a Čmáralka

Pomáhajko: *Chi, chi, aké ľahké! Otvárať a zatvárať ústa ako ryby v našom akváriu vie aj malé bábätko.*

Čmáralka hovorí: *Máš pravdu, Pomáhajko. Ani kreslenie vlniek, ktoré na vode čerí zlatá rybka, nie je ťažké. Čo poviete, deti?*

b) Rozhovor o príbehu:

- Aké rybky žijú v akváriu?
- Máte doma alebo v škôlke akvárium?
- Čím krmíme rybičky?
- Môžu žiť ryby aj na suchu?
- Vymysli príbeh o veselej rybke.

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové orgány:

- deti imitujú plávanie rýb,
- deti pohybom rúk imitujú pohyby veľkých a malých vln,
- deti kreslia, maľujú, strihajú, lepia ryby, vlnky, loďky, dotvárajú kompozičné celky – akvária, more...,
- deti triedia ryby podľa určitých kritérií do akvária,
- deti píšú tvary vlniek do piesku.

a) Hmatové vnímanie:

- deti čerajú vodu vo vodnom stole, hrajú sa s vodnými hračkami, vyjadrujú svoje pocity pri kontakte s vodou.

b) Sluchové vnímanie:

- deti počúvajú zvuk vody pri čerení, čľapkaní vody,
- deti imitujú ústami a počúvajú „reč“ rýb.

c) Fonematický sluch:

- deti určujú hlásku na konci slova,
- deti určujú počet slabík v slove,
- deti tvoria vety na dané slová.

d) Motorika artikulačných orgánov:

- deti napodobňujú otváranie a zatváranie úst ryby.

3. Pracovný list č. 8 – vlnovky:

Deti zaznamenávajú pohyb v podobe vlnoviek (vlniek) v sprievode riekanky: *Ryba, rybka, rybička, veľká, stredná, maličká. Plutvy čeria malé vlnky, vlnky robia žblnky-žblnky.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 9: SLUČKY

1. Motivačný príbeh

a) Počúvanie príbehu: Pomáhajko a Čmáralka

Pomáhajko hovorí: *Ako to tá mačička robí, Čmáralka? Tak krásne sa oblizuje, keď vypije mliečko! Ale mňa jazyk vôbec neposlúcha! Hore, dole, vľavo, vpravo. Joj, nejde mi to!*

Čmáralka hovorí: *A pozri sa na tieto klbká! Kocúrik ich hravo naháňa na všetky strany a mne sa pri ich kreslení asi ruka zamotá!*

b) Rozhovor o príbehu:

- Čo má rada mačička?
- Prečo aj my pijeme mliečko?
- Čo robil kocúrik?
- Čo pletieme z vlny?
- Aké môžu byť klbká?

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové orgány:

- deti rozmotávajú a namotávajú klbká ako mačičky,
- deti sa hrajú s klbkami vlny, kotúľajú ich, chytajú,
- deti strihajú dlhšie časti vlny na krátke, tvoria z nich rôzne obrazce,
- deti určujú farby klbiok,
- deti z rozstrihaných geometrických tvarov skladajú zvieraciú figúru – mačku,
- lepia ju na papier a dotvoria ju lepením nastrihaných kúskov vlny.

a) Hmatové vnímanie:

- deti vyjadrujú pocity z dotyku svojich rúk s rôznymi klbkami vlny.

b) Sluchové vnímanie:

- deti napodobňujú „reč“ mačky.

c) Fonematický sluch:

- deti tvoria rýmy na slová z príbehu,
- deti hľadajú slová, ktoré sa začínajú na danú hlásku.

d) Motorika artikulačných orgánov:

- deti napodobňujú pitie mliečka,
- deti imitujú oblizovanie pier ako mačička.

3. Pracovný list č. 9 – slučky:

Deti zaznamenávajú pohyby v podobe slučiek (klbko) v sprievode riekanky: *Kocúrik aj mačička motajú si klbôčka. Od večera do rána klbôčko ich zabáva.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

AKTIVITA Č. 10: OSMIČKY

1. Motivačný príbeh

a) Počúvanie príbehu: Pomáhajko a Čmáralka

Pomáhajko hovorí: *Počuješ, Čmáralka? Bzzz, bzzz... Bzučím ako včielka a ešte sa aj usmievam. Kto je taký šikovný ako ja?*

Čmáralka hovorí: *Joj, Pomáhajko, zato mne veľmi do smiechu nie je! Kmitajúce krídelká včielky sú ako ležiace osmičky. Detičky, skúsime si dnes nakresliť takéto krídelká? Podarí sa nám to? Určite áno!*

b) Rozhovor o príbehu:

- *Deti, na čo má včielka krídelká?*
- *Čo zbiera z kvietkov? Prečo?*
- *Môže nám včielka ublížiť? Ako?*

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové orgány:

- deti napodobňujú lietanie včielok,
- deti lietajú po priestore ako včielky, na znamenie si sadnú na kvet,
- deti imitujú zbieranie peľu z kvietkov a nosenie do úľa,
- deti kreslia, maľujú, vyfarbujú, strihajú, lepia včielky, kvietky a dotvárajú ich do rôznych obrazov, tvoria krátke kreslené príbehy, leporelá,
- deti priradujú včielky ku kvietkom, určujú počet, pojmy viac, menej, rovnako.

a) Hmatové vnímanie:

- deti imitujú prstami poštipanie včielky.

b) Sluchové vnímanie:

- deti počúvajú nahrávky hmyzu, určujú zvuk včely,
- deti lokalizujú zvuky hmyzu.

c) Fonematický sluch:

- deti vymýšľajú slová na danú hlásku,
- deti tvoria rýmy,
- deti tvoria zdobeniny daných slov.

d) Motorika artikulačných orgánov:

- deti imitujú bzučanie včielok,
- deti mimicky vyjadrujú pocity, stavy pri poštipaní včelou, hmyzom.

3. Pracovný list č. 10 – osmičky:

Deti zaznamenávajú pohyb v podobe osmičiek (krídelká) v sprievode riekanky: *Drobná včielka nezaháľa, na kvetinky rada sadá. Zbiera šťavu na medík, taký sladký nemá nik.*

Spôsoby zaznamenávania: voľnými pohybmi vo vzduchu, obťahovaním tvaru prstom na papieri, samotnou ceruzou na pracovný list.

4. Záverečný rozhovor maňušiek po vyriešení pracovného listu:

Pomáhajko: *Len sa na tie krásne oblúky, vlnovky, slučky a osmičky pozri, Čmáralka! Našli sme šikovných a usilovných kamarátov, ktorí to zvládli.*

Čmáralka: *Pravdu hovoríš, Pomáhajko. Pekne sme si precvičili rúčky a jazýček, naučili sa nové básničky a pritom sme sa aj zabavili. Ale bez detí by sa nám to určite nepodarilo.*

Pomáhajko: *Áno, a vieš, čo mi napadlo? Zahrajme sa s deťmi nejakú hru na rozlúčku. Pôjdeme do druhej škôlky a takto sa s deťmi rozlúčime. Súhlasíte, deti?*

5. Hudobno-pohybová hra: Čo my radi robíme

Čo my radi robíme, keď v kruhu spolu chodíme? Tlieskame, tleskame, to my radi robíme. Deti zamieňajú slová a pohyby v hre: búchame, dupkáme, hojdáme sa, trúbime, skáčeme, točíme sa, kričíme a pod.

AKTIVITA Č. 11: KOMBINÁCIE POHYBOV S DORŽANÍM SMERU POHYBU ZĽAVA DOPRAVA

1. Motivačná rozprávka

a) Počúvanie rozprávky: Príbeh s dvoma koncami

Motúzik Oto nariekal, že je na tom širom svete celkom sám. Že sa nemá s kým porozprávať, nemá sa s kým pohrať a ani uzlík si nemá s kým uviazať. Gombička ho počula nariekať, tak mu poradila, aby išiel počúvať druhý koniec svojho motúzika. Na druhom konci motúzika tak isto nariekal, že sa nemá s kým pohrať, že sa nemá s kým porozprávať a že si nemá s kým ani uzlík uviazať. Motúzik Oto sa potešil, že ved' to je on na tom druhom konci motúzika. Čiže bol tu Oto prvý a Oto druhý a obidvaja sú vlastne jeden motúzik Oto. Oto prvý je začiatkom motúzika a Oto druhý koncom motúzika. Tak sa začali spolu hrať a urobili si uzlík. Potom sa na všeličo premieňali. Raz urobili trojuholník, raz snehuliaka, potom hviezdičku a ešte všeličo iné.

b) Rozhovor o rozprávke:

- Čo robil motúzik?
- Koľko bolo motúzikov?
- Čo dokázal motúzik?

2. Motorika, jemná motorika, zmyslové vnímanie:

- deti imitujú motúzika, ľahnú si do rôznych polôh,
- deti so svojich tiel na koberci vytvoria kruh, štvorec, trojuholník, obdĺžnik,
- deti si vyberú motúzika a robia si z neho na stole rôzne obrazce,
- deti rozprávajú, čo urobili,
- deti viažu mašličky z motúzika,
- deti omotávajú motúzikom nejaký predmet (pravítko, ceruzku, stoličku...),
- deti vytvoria z motúzika nejaký obraz, siete alebo iný tvar a nalepia ho na papier,
- deti strihajú motúzika na rôzne časti,
- deti porovnávajú dĺžku, šírku, farbu motúzikov,
- deti vymýšľajú nové príbehy o motúziku.

a) Hmatové vnímanie:

- deti sa hrajú s motúzikom, navliekajú si ho na ruku, na nohu,
- deti spoja všetky motúziky uzlíkmi a vytvoria jeden motúz, ktorý namotajú do kĺbka,
- deti kĺbko odmotajú a hrajú s ním hru pavučina pocitov,
- deti si vytvoria labyrint z motúzikov a prstom sledujú jeho cesty.

b) Fonemický sluch:

- deti vymýšľajú slová na rôzne slabiky,
- deti vymýšľajú slová, v ktorých je určená hláska.

c) Motorika artikulačných orgánov:

- deti artikulujú bez hlasu niektoré hlásky, ktoré vytvorili z motúzika, napr. O, a ostatné deti hádajú, o akú hlásku ide.

3. Pracovný list č. 11 – kombinácie pohybov:

Deti dokresľujú kombináciami pohybov tak, aby v každom riadku boli všetky obrázky rovnaké (mali sme krátky motúzika, tak dokreslíme obrázok ceruzou). Pred grafickým prevedením do pracovného listu si deti povedia najskôr riekanku, potom ju spoja s obťahovaním prstu

na papier: *Skončilo sa kreslenie, čmáranie a písanie. Krížom-krážom, hakom-bakom, o chvíľu som už školákom.*

Použitá literatúra:

Doležalová, J. 2010. *Rozvoj grafomotoriky v projektech*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-693-3.

Pondelíková, R. 2011. *Rozvoj grafomotoriky pomocou výtvarných aktivít*. Bratislava: MPC, 2012. ISBN 978-80-8052-379-4.

Uváčková, I., Valachová, D., Droppová, G. 2009. *Metodika rozvíjania grafomotorických zručností detí v materských školách*. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2009. ISBN 978-80-7158-967-9.

Pracovné listy

Pracovný list č. 1: Bodová kresba

Dokresli veľa padajúcich makových zrníček a obrázok vyfarbi.

Čo rozdávaš, makovička,
čo skrývajú tvoje líčka?
Neposedný máčny máčik,
už sa sype na koláčik.

Pracovní list č. 2: Vertikálne šikmé línie

Na voľné miesto dokresli hustý dážď krátkymi šikmými čiarami.

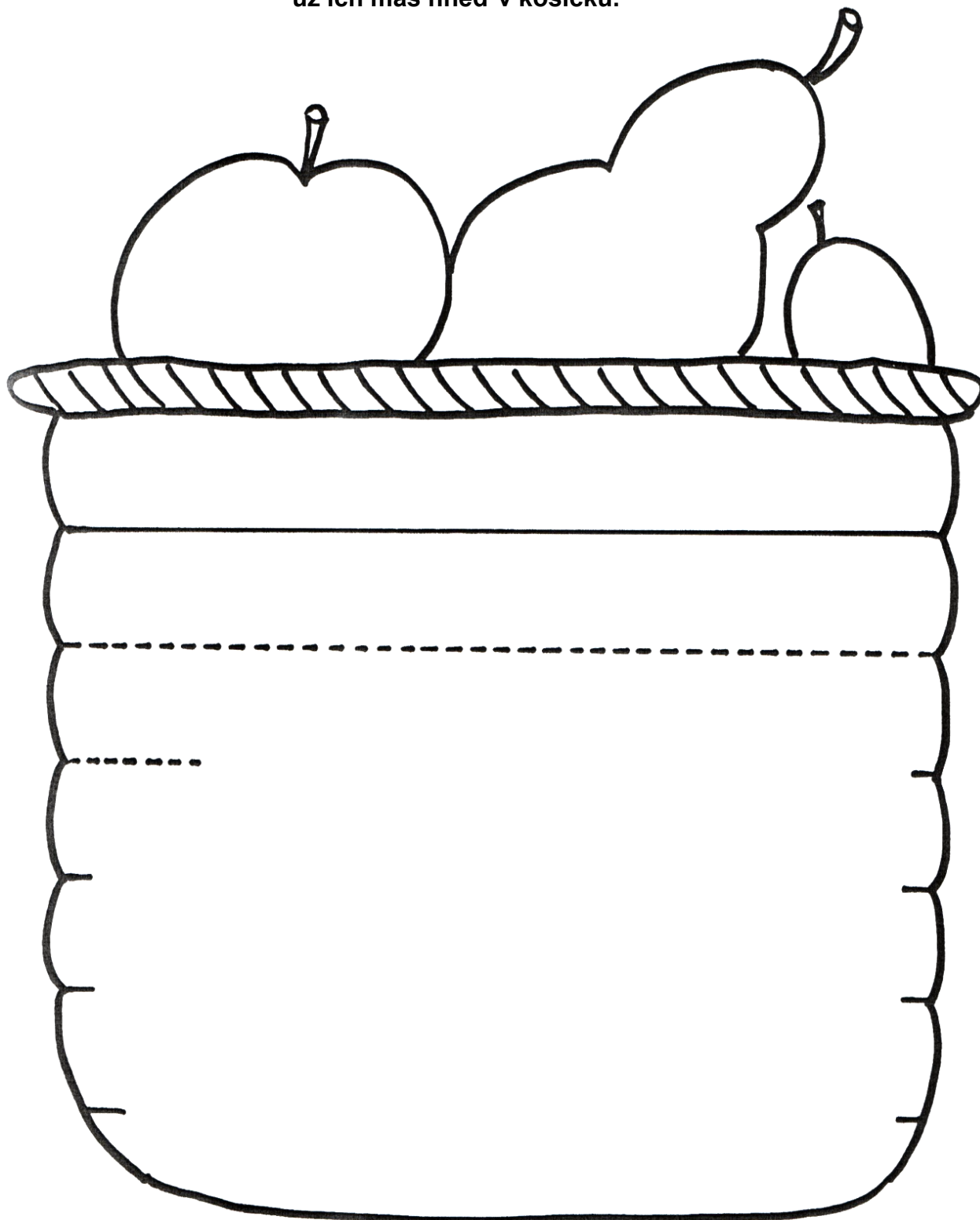
**Prší dážďik z oblohy,
hríbik sa ho nebojí.
Po dážďiku – veru tak –
vyrastie až po oblak.**

Pracovní list č. 3: Horizontálne línie

Dokresli na košík dlhé vodorovné (horizontálne) čiary. Ovocie v košíku vyfarbi.

**Pod nohami lístie šušťí,
pozri, čo sa skrýva v húšťí: hruška!
Snaž sa trošičku,
už ich máš hneď v košíčku.**

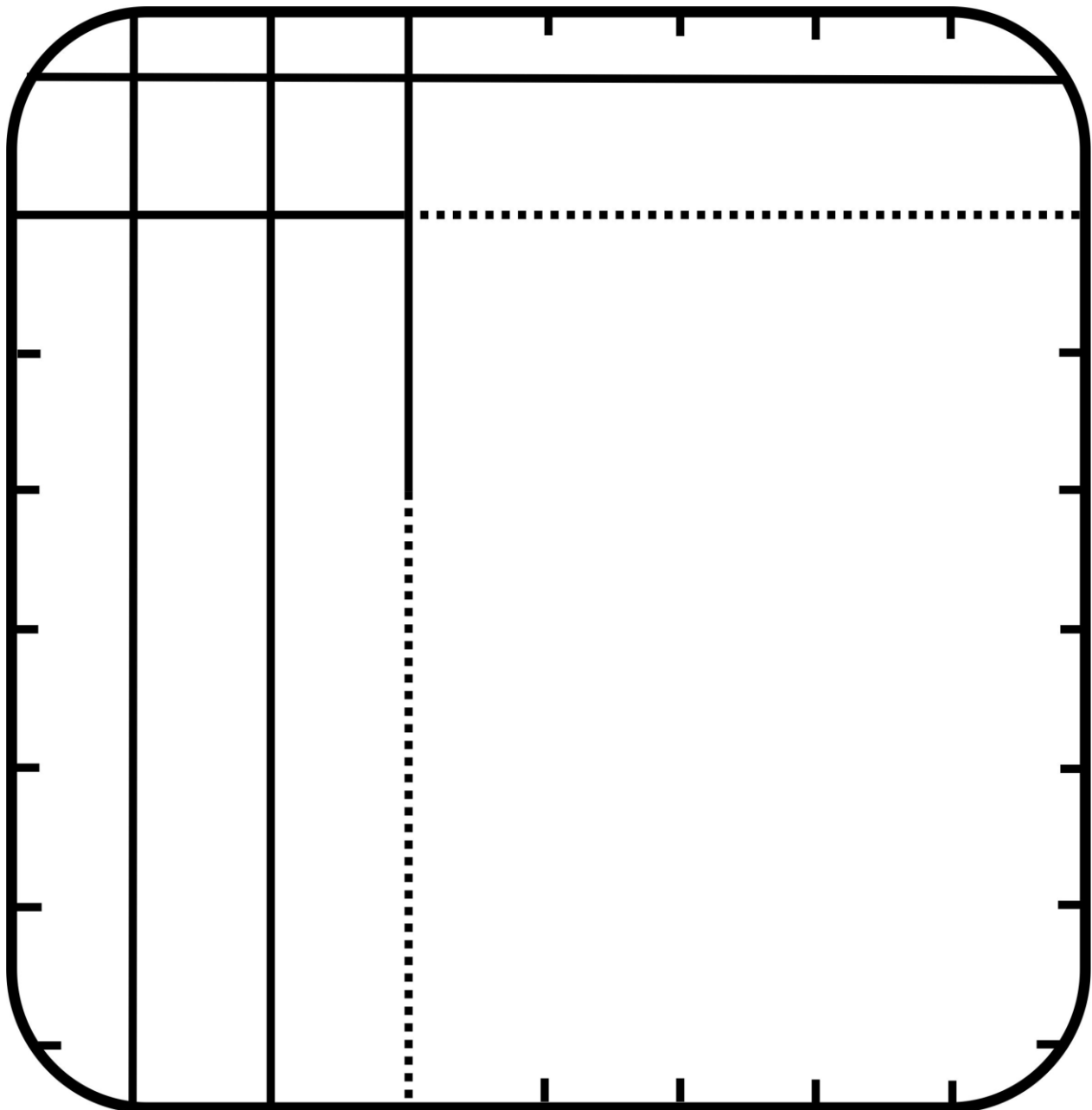

Pracovní list č. 4: Kombinácia vertikálnych a horizontálnych línií

Vyzdob medovníčky tak, že na ne dokreslíš vodorovné a zvislé čiary.

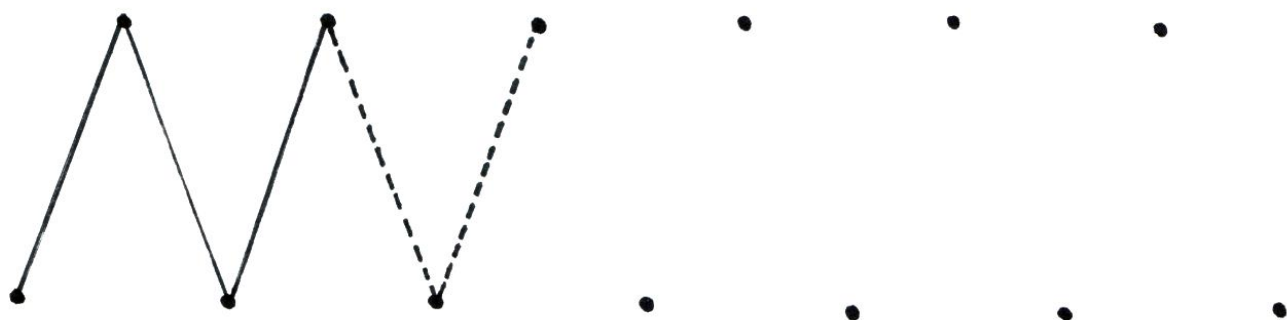
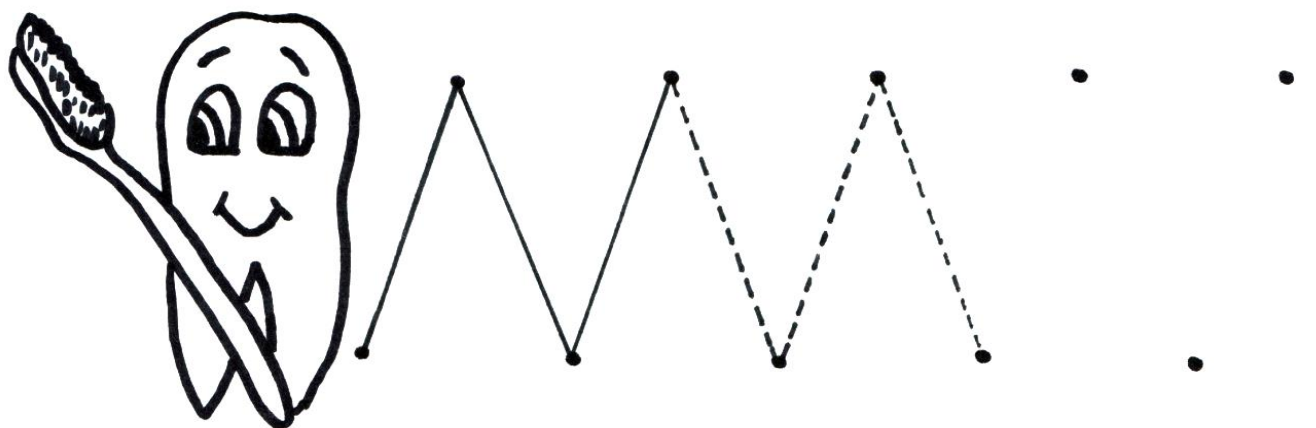
**Medovníčky, medovníčky,
najlepšie sú od mamičky.
Dobré sú, sladké sú,
Vianoce nám prinesú.**

Pracovní list č. 5: Lomená línia

Vyskúšaj si čiary najprv prstom vo vzduchu a potom ceruzkou na papier.

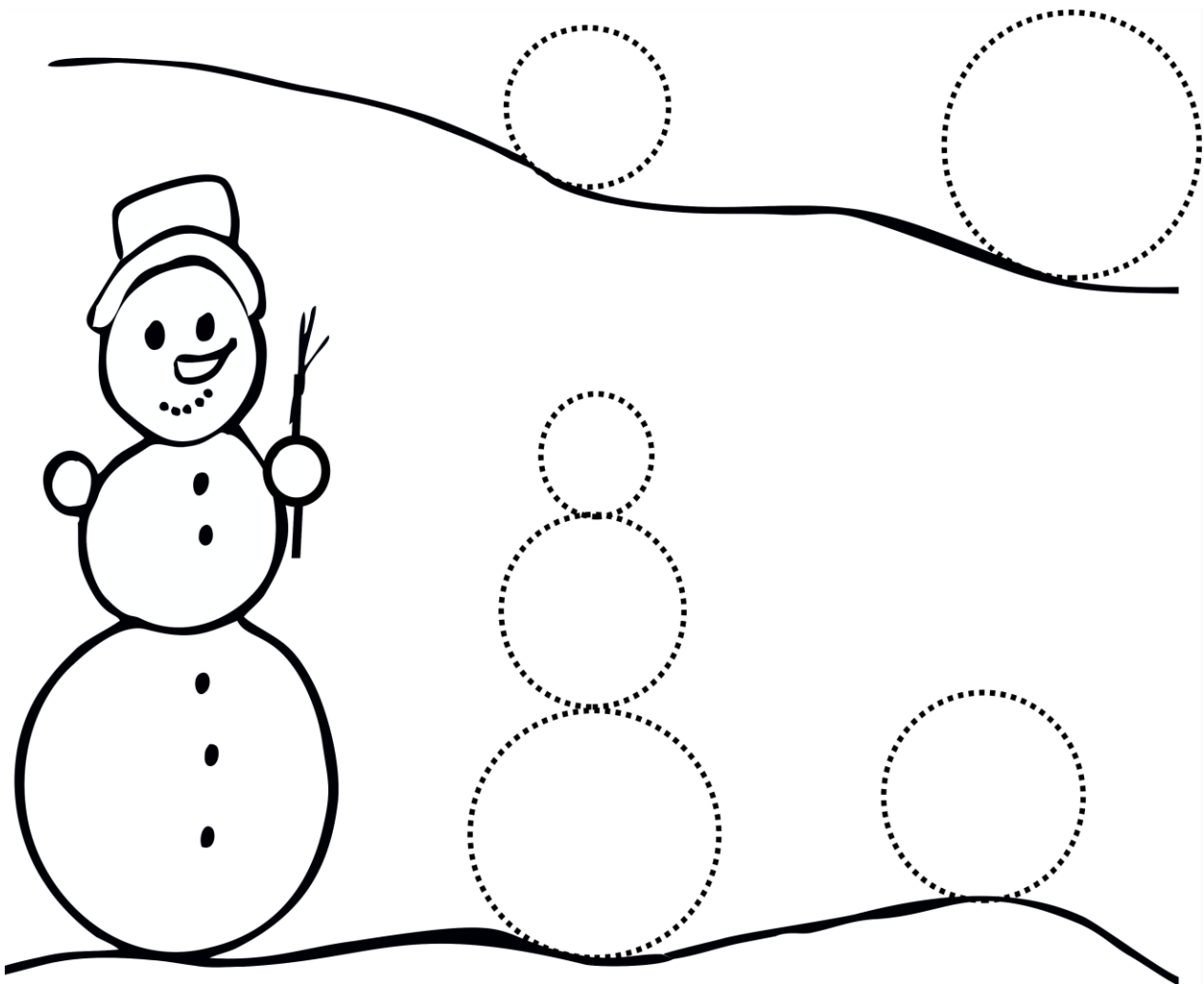
**Čistím zúbky, čistím biele,
čistím hore, čistím dole.
Vzadu, vpredu, ľavé, pravé,
čistím zúbky, nech sú zdravé.**

Pracovní list č. 6: Krúživé pohyby

Dokresli snehuliakov. Môžeš nakresliť aj padajúci sneh.

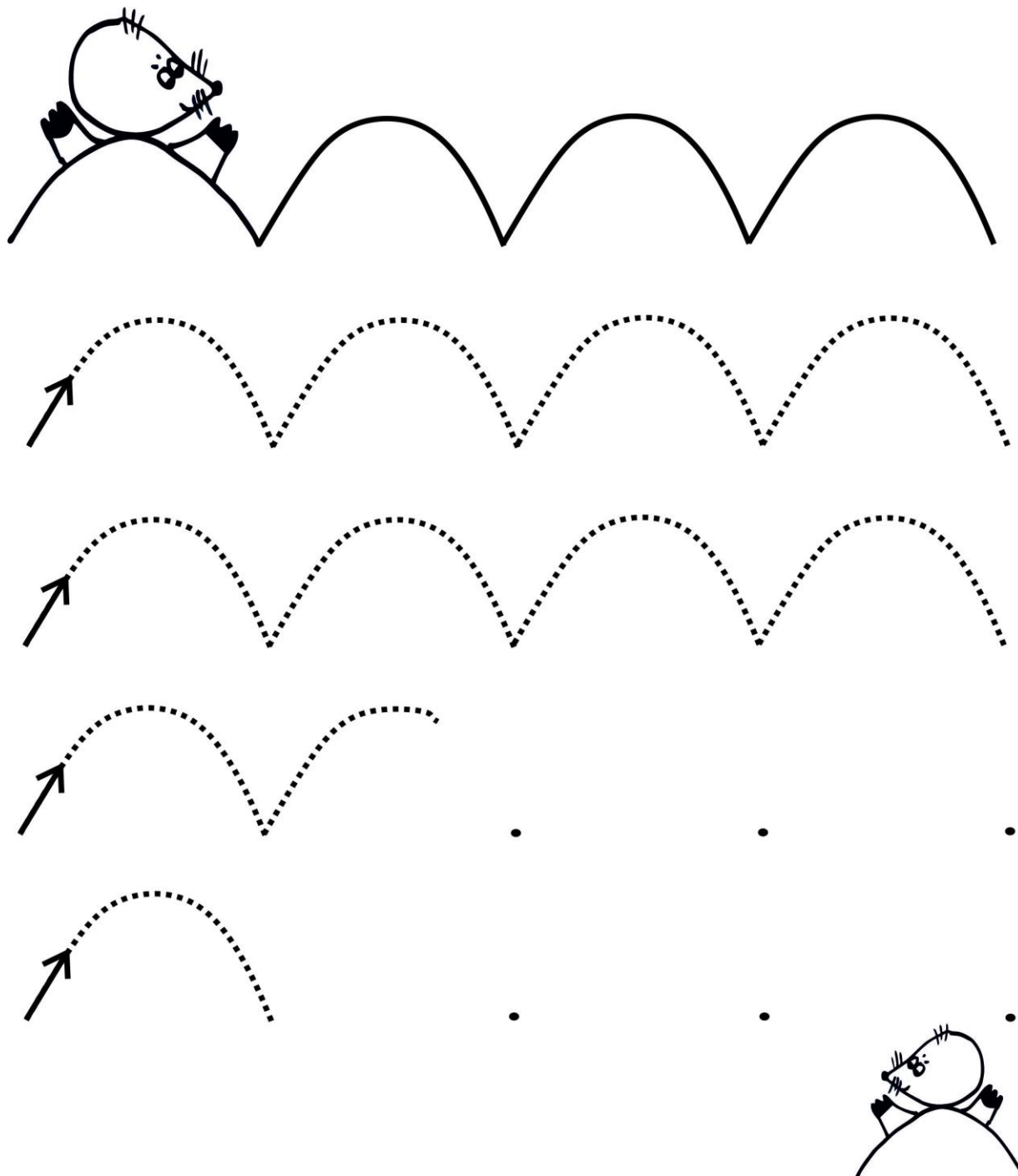
**Kreslím ako padá sneh na polia i na cesty,
snehuliaka kreslím tiež bez kabáta, bez vesty.
Snehuliaci, tí sa majú, nekašľú a nekýchajú,
aj keď kmotru Meluzínu pozvú ráno na zmrzlinu.**

Pracovní list č. 7: Oblúky

Pomôž porýľovať krtkovi záhradu peknými oblúčikmi. Nakoniec si krtkov vyfarbi.

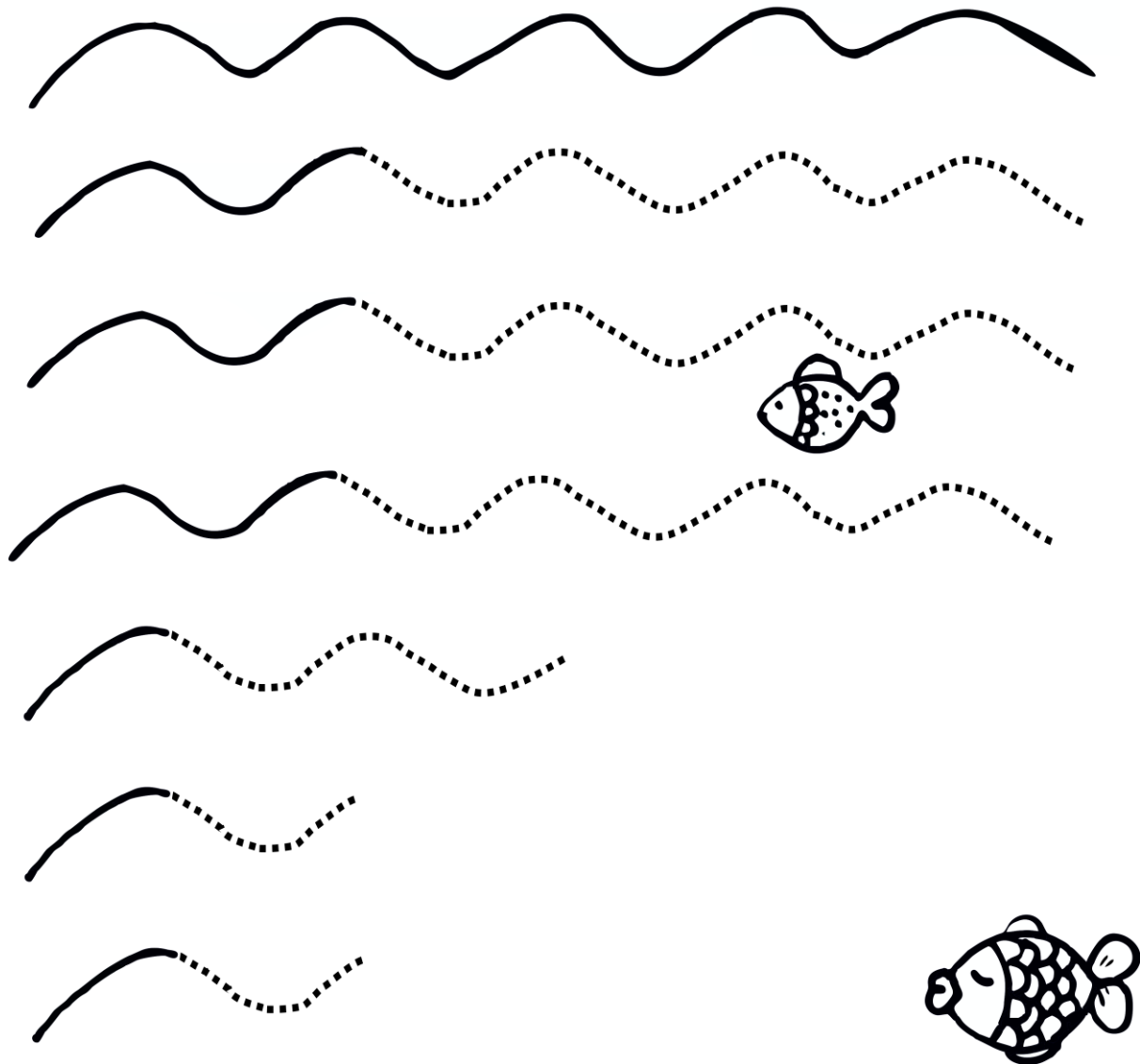
**Najprv bola holá lúčka, holá lúčka bez klobúčka.
Potom krtko prišiel na ňu, pod zemou si zriadil baňu.
Neustále sa v nej vrtí, hore rastie kopček krtí.**

Pracovní list č. 8: Vlnovky

Dokresli rybkám vodičku pomocou vlnoviek. Vyskúšaj si to aj prstom vo vzduchu a na papieri.

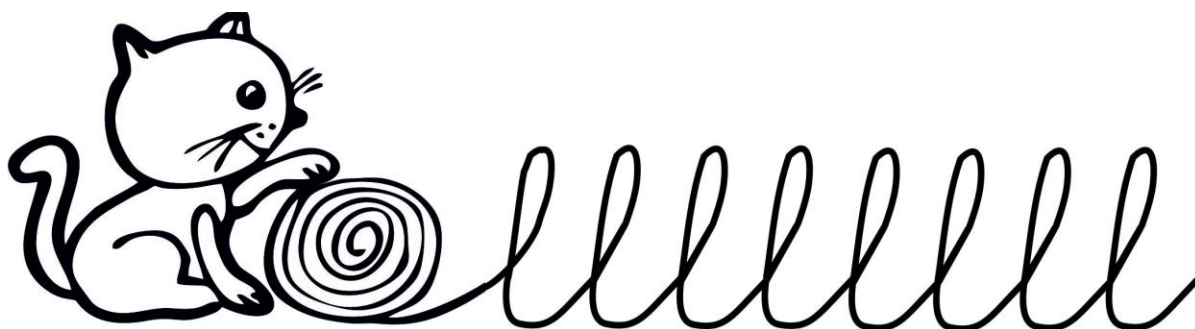
**Rybka, rybka, rybička,
veľká, stredná, maličká.
Plutvy čeria malé vlnky,
vlnky robia žblnky-žblnky.**

Pracovní list č. 9: Slučky

Viazané slučky si najprv nakresli vo vzduchu, potom prstom na papier a nakoniec ceruzkou. Obrázok si vyfarbí.

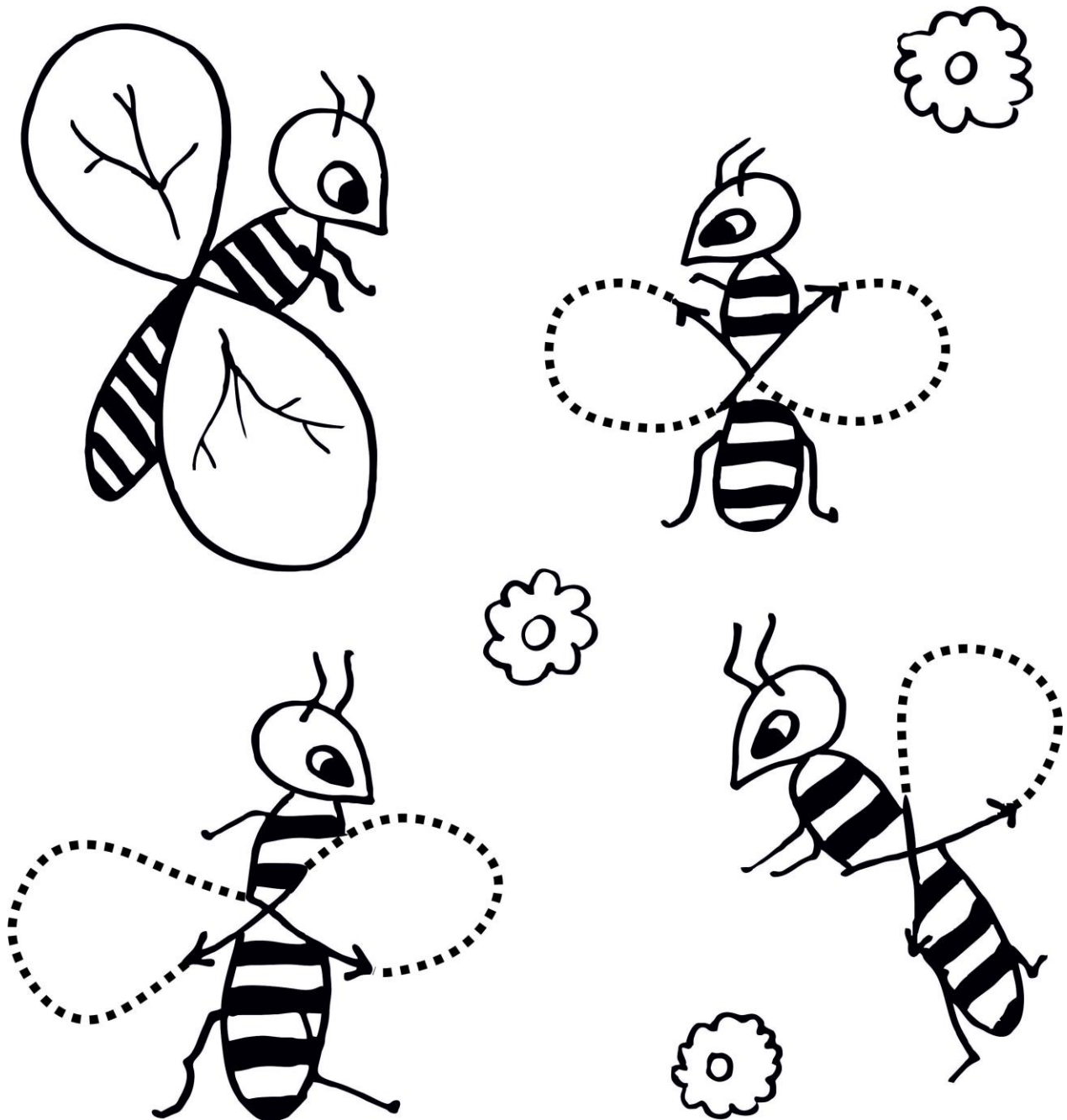
**Kocúrik aj mačička
motajú si klobôčka.
Od večera do rána
klobôčko ich zabáva.**

Pracovní list č. 10: Osmičky

Znázorni jedným ťahom krídelká včielok. Najprv vo vzduchu prstom, potom prstom na papieri a nakoniec ceruzou.

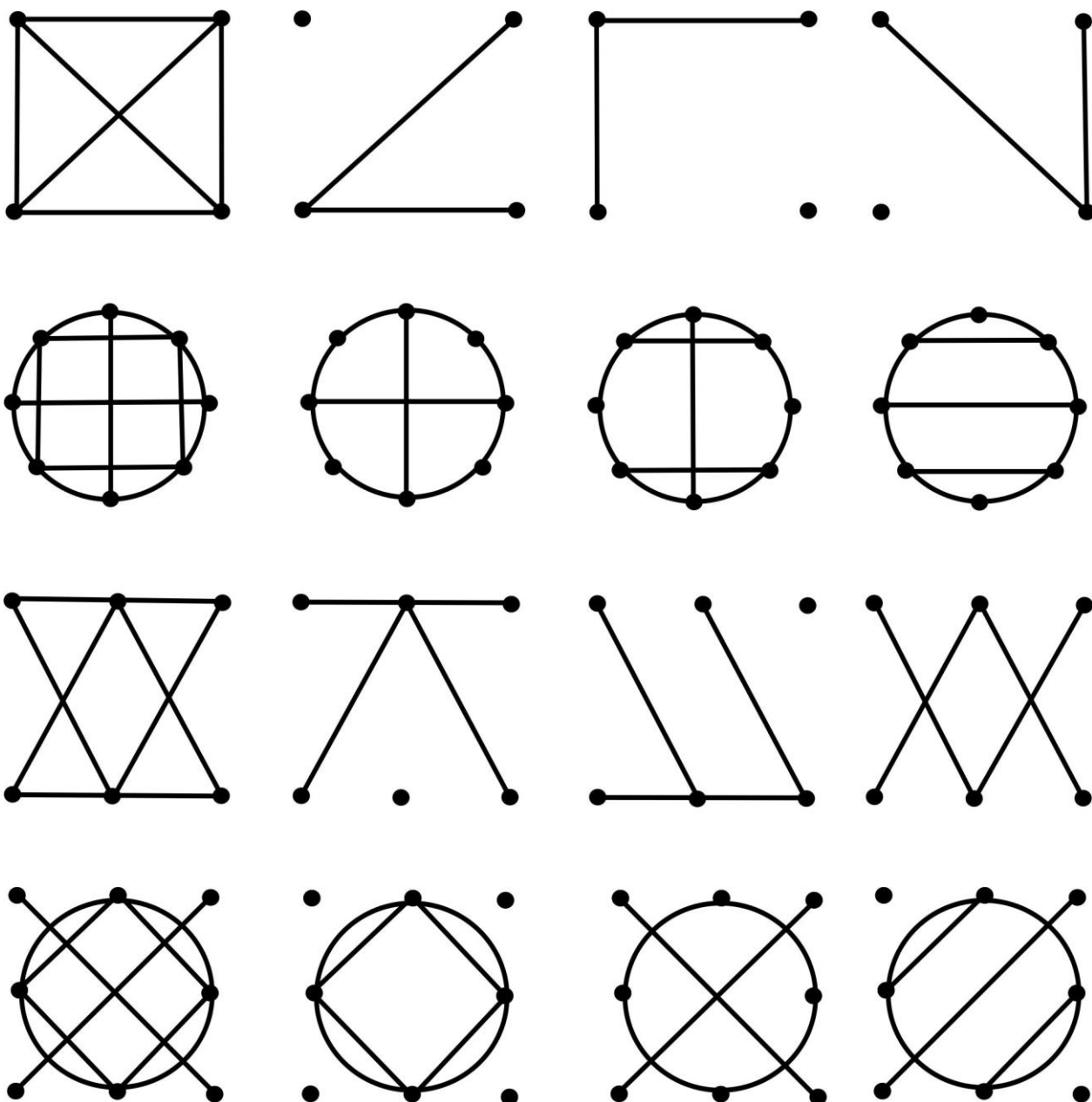
**Drobná včielka nezaháľa,
na kvetinky rada sadá.
Zbiera šťavu na medík,
taký sladký nemá nik.**

Pracovní list č. 11: Kombinácie pohybov

Pozorne si všimni prvý obrázok v každom riadku a podľa neho dokresli ostatné tak, aby boli všetky obrázky v riadku rovnaké. Čierne bodky ti pomôžu správne kresliť.

**Skončilo sa kreslenie,
čmáranie a písanie.
Krížom-krážom, hakom-bakom,
o chvíľu som už školákom.**

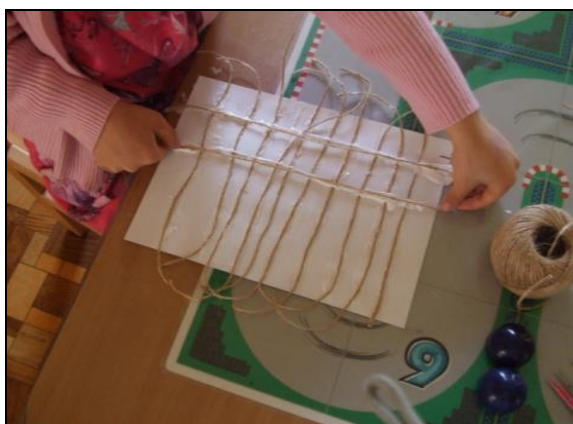

Fotodokumentácia z aktivít

2. Rozprávková grafomotorika

3. Námety na rozvoj jemnej motoriky a grafomotoriky

Mgr. Martina Lietavcová (text), Ing. Bc. Renata Špačková (pracovné listy)

AKO MÔŽEME DEŤOM V MATERSKEJ ŠKOLE POMÔČŤ V ROZVOJI GRAFOMOTORIKY?

Pri rozvoji grafomotoriky je potrebné podporovať správne návyky. To, ako sa dieťa v predškolskom veku naučí pri kreslení sedieť, držať ceruzku, pracovať s uvoľnením a napätím, významnou mierou poznamenáva jeho výkony v písaní neskôr v škole.

Pracovné návyky, ktoré sledujeme a podporujeme pri kreslení detí:

1. Výber písacích a kresliacich potrieb:

- Voľba písacieho náčinia ovplyvňuje uchopenie písacieho náčinia, tlak na podložku a má vplyv aj na celkový grafický prejav.
- Kvalita materiálu tuhy sa podieľa na tlaku na podložku – mäkkšie ceruzky a pastelky dobre vedú stopu a dieťa nimi nemusí tlačiť.
- Ďalšie vhodné materiály, ktoré zanechávajú väčšiu stopu – rudka, pastely, tuš, špajdle, drievka, guľaté kriedy, hubky...
- Tvar písacieho náčinia vyberáme taký, ktorý dieťaťu umožní a podporí jeho správne držanie, vhodný je tzv. trojhranný program – ceruzky, pastelky, ktoré majú trojuholníkový priemer a každá strana je určená na oporu jedného prsta.
- Volíme rôzne formáty papiera – podľa námetu, ale prihliadame aj na voľbu dieťaťa (niektoré deti volia radšej menšiu plochu, veľká plocha ich môže odrádzať, zneistiť).

2. Poloha tela pri kreslení, predovšetkým správne sedenie:

- Poloha tela ovplyvňuje pohyblivosť jednotlivých kĺbov, ich uvoľnenie a koordináciu, má významný vplyv na psychickú a fyzickú pohodu pri kreslení.
- Je vhodné využívať rôzne polohy:
 - stoj pri zvislej ploche – na papier alebo tabuľu vo výške očí dieťaťa, pri vodorovnej ploche – v predklone, na papier pripevnený na stole, kresliaca ruka by sa nemala opierať o stôl, praváci sa zapnú ľavou natiahnutou pažou o stenu, pravá píše, ľaváci obrátene,
 - kľak na zemi, na papier, mokrou hubkou na lino atď., nedominantná ruka je napätá a dieťa sa ňou opiera o zem,
 - pri stojí a kľaku sa uvoľňuje predovšetkým ramenný kĺb,
 - posediačky – v tejto polohe sa uvoľňuje lakťový kĺb (ak sa lakeť neopiera o stôl), zápästie (ak sa neopiera o stôl) a prsty (ak sa zápästie o stôl opiera).
- Pri polohe v sede by malo mať dieťa vytvorené podmienky podľa svojej postavy – pri sedení by mali byť chodidlá opreté celou plochou o zem alebo podložku, nekývajú sa vo vzduchu, váha tela spočíva na celej sedacej ploche stoličky, kolená zvierajú so stoličkou približne pravý uhol, telo je mierne naklonené dopredu, obe ramená sú uvoľnené, v rovnakej výške, hlava je v predĺžení osi chrčtice, mierne sklonená, oči by mali mať od papiera vzdialenosť 25 – 30 cm.
- Na kreslenie a písanie dieťa potrebuje dostatok miesta, aby sa ruka mohla plynulo a rovnomerne pohybovať, nedostatočný priestor môže mať vplyv na výsledok kresby, tlak na podložku, postavenie ruky pri kreslení.

3. Uchopenie písacieho náčinia:

- Je potrebné dbať na správne uchopenie písacieho náčinia od začiatku, kedy dieťa začína kresliť.
- Uchopenie písacieho náčinia má tiež svoj vývoj, malo by smerovať ku štipkovému držaniu, ktoré umožňuje najvyššiu mieru koordinácie jemných svalových skupín ruky a prstov, u niektorých detí je prirodzené navodenie štipkového držania skôr, u niektorých neskôr.

- Správne uchopenie je také, kedy ceruzka leží na poslednom článku prostredníka, zhora ju pridržiava bruško palca ukazováka, ruka a prsty sú uvoľnené, ukazovák nie je prehnutý, prsty sú vzdialené od hrotu ceruzky približne 3 – 4 cm, malíček a prstenník sú voľne pokrčené v dlani.
- Ak je napätie medzi palcom a prvým článkom prostredníka neprimerané, vložíme tu kúsok šnúry a cvičíme napätie prerušovaným ťahom za túto šnúru.
- Ak dieťa neudrží vzdialenosť 2 – 3 cm od hrotu ceruzky, namotáme na ceruzku v tejto vzdialenosti gumičku.
- Ak dieťa neudrží malíček a prostredník v dlani, vložíme pod ne do dlane guľôčku z papiera.
- Správne uchopenie môžeme podporiť tzv. trojhranným programom (pastelky, násadky...).

4. Postavenie ruky pri písaní:

- Smer horného konca ceruzky smeruje vždy do oblasti medzi ramenom a laktom, ruka je uvoľnená, správne postavenie ruky pri písaní uľahčí naklonenie pracovného listu pravým horným rohom nahor, druhá ruka papier pridržiava.

5. Uvoľnenie ruky pri písaní:

- Ak dieťa vyvíja nadmerný tlak písacieho náčinia na podložku, ruka sa pomerne v krátkej dobe unaví.
- Nadmerný tlak je viditeľný pri držaní ceruzky a línii kresby, ktorá je vytlačená, kostrbatá a často prerušovaná.

Na rozvoj jemnej motoriky môžeme v MŠ zaradiť, napr.:

- Činnosti a hry s drobnými materiálmi (koráliky, gombíky, cestoviny, matky, prírodné materiály), napr. skladanie, navliekanie, triedenie, lepenie, stavanie radov, vkladanie do fliaš (môžeme využívať na nácvik správneho štipkového uchopenia), skúmanie a poznávanie materiálov všetkými zmyslami.
- Skladanie kociek, zostavovanie mozaiky (hríbové, korálikové, kolíkové).
- Navliekanie korálikov (na niť, silon, pamäťový drôt – deti si volia veľkosť korálikov podľa zručnosti, na trhu sú koráliky väčšie – napr. mackanič, ale aj veľmi drobné – napr. rokail).
- Aktivity so stavebnicami, legom, kockami.
- Skrutkovanie, montovanie, práca s detským náradím a náčiním (vhodný je napr. pracovný ponk v triede, v záhrade).
- Prevliekanie šnúrok otvormi najrôznejších tvarov, viazanie mašličiek a uzlov na šnúrkach, motanice.
- Činnosti s textilnými materiálmi (vlna, nite, cievky, kľbká), napr. navíjame vlnu na cievku, do kľbka, navliekanie korálikov, prekladanie a strihanie kúskov látky a nalepovanie.
- Vytváranie tvarov z mäkkého drôtu, napr. vytvorené tvary prechádzame prstom ako labyrintom.
- Úkony spojené so sebaobsluhou, obliekanie bábik, napr. námetové hry – vyzliekanie, obliekanie, zapínanie gombíkov, viazanie uzlíkov.
- Pomoc pri každodenných činnostiach, napr. krájanie, vešanie bielizne, zametanie, zbieranie omrvínok, opäť možno využiť v priebehu dňa i pri námetových hrách.
- Listovanie v knihe po jednotlivých listoch.
- Modelovanie z plastelíny, keramickej hliny i slaného cesta, napr. jednou rukou, oboma rukami, odštipovanie, stláčanie prstami, dlaňami, trhanie hmoty na malé kúsky, valkanie hadov, placiiek, roztláčanie hadov, guľôčok, oválov, točenie hada, vytvorenie valca, gule (snehuliak, koráliky), pracovať len dlaňami s natiahnutými prstami, z placiiek vytvárať vyťahovaním reliéfy (obrázky, tváre).
- Maľovanie, kreslenie, obtláčanie.
- Stláčanie, vytrhávanie a strihanie papiera aj iného materiálu, lepenie, skladanie z papiera, napr. stláčanie papiera do guľôčky, guľôčky zbierať, hádzať, vhadzovať do fľaše, škatuľky, trhanie papiera na malé kúsky, lepenie, navliekanie natrhaných papierikov na špajdľu, prekladanie papiera

3. Námety na rozvoj jemnej motoriky a grafomotoriky

(čiapky...), trhanie papiera na pásiky, strihanie, vystrihovanie a následné nalepovanie, rolovanie papiera (vyskúšať rôzne kvality papiera).

- Obláčanie a kreslenie do tácky s pieskom, krupicou.
- Puzzle kúpené aj vlastné (každé dieťa si vyberie obrázok, rozstrihne, roztrhne a zloží, na ďalší deň opäť jeden diel rozstrihne a zloží – tak si zvyšuje náročnosť – každé dieťa pracuje podľa svojich možností).
- Spoločenské hry – karty, mikádo, Človeče, nehnevaj sa a ďalšie.

AKO SPRÁVNE UVOĽNIŤ KLBY, ZÁPÄSTIE A PRSTY PRED GRAFOMOTORICKÝMI AKTIVITAMI?

Odporúčame zaradiť:

1. cviky na uvoľnenie ramenného, laktového kĺbu i zápästia a prstov,
2. uvoľňovacie grafomotorické cviky,
3. jednotlivé grafické prvky.

Všetky tieto cviky a prvky treba prispôbovať deťom, ich individuálnym možnostiam. Ak je ruka ešte pred nástupom do školy tuhá, neuvoľnená, je nutné zintenzívniť túto starostlivosť.

Cviky na uvoľnenie ramenného, laktového kĺbu, zápästia a prstov zaradiť v MŠ priebežne pri voľných chvíľkach, ranných hrách, pobyte vonku, v rámci ranného cvičenia aj riadených činností. Najprv vždy precvičujeme v priestore, potom prejdeme ku grafickému znázorňovaniu.

Na uvoľňovanie ramenného kĺbu pomáhajú napríklad tieto činnosti:

- Mávanie – čelné (mávame jednou rukou, oboma rukami pred telom, rovnakým smerom, proti sebe, napr. na odchádzajúci vlak, pricestuje auto, prichádzajúci kamarát...), lúčime sa, vítame sa.
- Krúženie – bočné, napr. krídelká (ruky skrčiť, položiť na ramená a krúžiť oboma smermi – krídelká vtáčika).
- Krúženie bočné (po stranách tela) aj čelné (pred telom) – napr. mlynské koleso (ruky nekrčiť, oboma smermi), osmičky.
- Plieskanie – zhora nadol (ruky predpažiť, napnúť, dotýkať sa tleskaním), napr. zobák bociana, do strán (ruky predpažiť, napnúť, pohybom krížiť), napr. nožnice.
- Driblovanie loptou.
- Pohybové znázorňovanie rôznych pohybov, uvoľnenie rúk v ramennom kĺbe, napr. konáre stromov a vietor, plávanie, sekanie kosou.
- Hra s gymnastickou stuhou (na krátku tyčku asi 50 cm nadviažeme stuhu približne 3 metre dlhú, môžeme s deťmi vyskúšať rôzne dĺžky, pri zoznamovaní zvolíme kratšie) – deti vykonávajú voľné pohyby celou rukou, v ktorej stuhu na tyčke držia, môžu sa vopred pozrieť na ukážku cvičenia gymnastiek na nahrávke, v televízii, predovšetkým dievčatá toto cvičenie veľmi baví.

Na uvoľňovanie laktového kĺbu pomáhajú napríklad tieto činnosti:

- Obdobne ako pri ramennom kĺbe pohyb vychádza z lakťa.
- Mávanie paží – podobne ako pri predchádzajúcom, ale ruka vykonáva pohyb v lakti.
- Kývanie predlaktím – predpažiť jednu ruku, uvoľniť od lakťa k prstom, spustiť voľne k zemi, pokrčená paža vykonáva pohyb v lakti, potom druhou rukou, napr. hodinové vahadlo.
- Kývanie predlaktím – spodný oblúk – stoj, ruky voľne spustiť, kývanie z jednej strany na druhú v lakti voľne mierne pred telom, napr. hojkanie.
- Krúženie rúk v lakti – stoj, krúženie predlaktím, jednou rukou alebo oboma, striedame smer, napr. motanie, navíjanie kĺbka, tleskanie, sekanie kosákom...

Na uvoľňovanie zápästia zaradiť tieto cviky:

- Krúživé pohyby zápästím – v akejkoľvek polohe, prevádzame jednou rukou, oboma, striedavo, jedným smerom, oboma smermi, ruky môžu byť natiahnuté aj pokrčené, napr. mlynček.

- Mávanie dlaňou rôznymi smermi v rôznych polohách, napr. vejár, odháňame komára, mávame šatkou, zajac strihá ušami.
- Driblovanie, napr. pri hre s loptou.
- Plieskanie dlaňami, napr. bubnovanie – v smere hore a dole na bubienok, sadnúť si na zem, pred seba dať stoličku, ktorá predstavuje bubienok a na ten búchať dlaňami, zápästie zostáva položené na stoličke, ak zdvíhame celú ruku, uvoľňujeme tiež ramenný kĺb.
- Krúživý pohyb rúk, napr. umývanie rúk.
- Pretáčanie dlaní, napr. skrutkovanie – môžeme skúsiť s náradím, potom si deti pohyb lepšie predstavia, pretáčame v zápästí ako pri skrutkovaní.
- Otvorenie dlaní, napr. mištička, hniezdo z otvorených dlaní.
- Zovretie dlaní, napr. makovice, kvet – ten sa môže postupne rozvíjať.
- Dotyk dlaní nad hlavou, napr. strieška, čiapky.
- Hladkanie, napr. sami seba, ako keď nás hladí mamička, pohladkáme kamaráta...
- Otváranie a zatváranie dlane v päšť, jednou rukou a oboma, striedavo.
- Tlčenia dlaní o seba, búšenie päšťou o seba, údermi dlaňou a päšťou, tieskanie do dlaní, napr. rôzne hry s prstami.
- Otáčanie rúk v zápästí, napr. ďalekohľad z prstov, otáčaním v zápästí zaostrujeme.
- Zvieranie dlaní v päšť, napr. stláčanie gumovej loptičky medzi dlaňami zovretými v päste, napätie, uvoľnenie.
- Motanie zápästím, napr. navíjanie nite, motanie kľbka.
- Ťukanie natiahnutými prstami o podložku (jedným i viacerými), napr. hra na klavír.
- Opieranie rúk o seba dotykom končekov prstov (rôzna výška), napr. stany – ľavá a pravá ruka sa opiera natiahnutými prstami o seba.

Na uvoľňovanie prstov pomáhajú napríklad tieto cviky:

- Hra na flautu, gitaru, klavír, PC, dirigovanie – napodobňovanie, podľa možností aj reálne, aby si deti dokázali pohyb predstaviť.
- Pohybovanie, kmitanie prstami – poletuje sneh, prší.
- Trenie palca, ukazováka a prostredníka o seba, napr. solenie, drobenie na správne štipkové uchopenie.
- Spájanie prstov na oboch rukách, napr. špičky prstov sa spoja proti sebe a postupne sa vzdialia a opäť spoja, môžu sa aj objasť z jednej strany aj z druhej – vítajú sa, najprv palčekmi, potom ukazovákmi atď. Môžeme aj striedať, aby si deti precvičili názvy prstov, neskôr možno zaradiť aj bez zrakovej kontroly.
- Spájanie prstov jednej ruky, napr. palček sa stretáva a víta s ostatnými prstami, spája sa postupne s ukazovák, potom prostredníkom atď.
- Uvoľňovanie prstov, napr. krúženie prstov, skrutkovanie prstov (vyskrutkujeme si ukazovák).
- Šúchanie palca a ostatných prstov, napr. vytváranie guľôčky.
- Rozťahovanie a zaťahovanie prstov do dlane, napr. kocúrie pazúriky.
- Spojenie prstov, napr. ďalekohľad, priezor, okienko, okuliare.
- Otváranie a zatváranie dlane po jednotlivých prstoch, napr. počítanie prstov, trpaslíci, kytička rozkvitá (od palca po malíček, jednotlivé lístky).
- Náročnejšie pohyb prstami, napr. lúskanie v sprievode piesní.
- Zovretie prstov, napr. pupok (palec zovrieť medzi ostatné prsty), pästičky.

Ďalšie hry s prstami:

- Hrable, hrebeň z prstov, háčik (ukazovák zahneme a vytvoríme háčik).
- Strúhanie mrkvičky, „dlhý nos“ – prsty sa pohybujú.
- Vejárik – rozťahovanie prstov.
- Jabíčko – spojením prstov ukazováka a palca.

3. Námety na rozvoj jemnej motoriky a grafomotoriky

- Zobanie kuriatka – ťukanie prsta o podložku.
- Zobáčik, trhanie čučoriedok – približovanie a oddaľovanie palca a ukazováka.
- Mydlové bublinky – vytvorenie okienka opozíciou palca a ukazováka na jednej ruke, vyfukovanie bubliniek, alebo spojenie palcov a ukazovákov obidvoch rúk, vytvorenie okienka pomocou oboch rúk.
- Uvoľňovanie prstov vo vlažnej vode – kombinácia rôznych pohybov uvedených vyššie.

AKO MOTIVOVAŤ DETI K UVOĽŇOVACÍM GRAFOMOTORICKÝM CVIKOM?

Uvoľňovacie grafomotorické cviky zaraďujeme v MŠ na uvoľnenie ruky a zlepšenie koordinácie ruky a oka. Ak nie je uvoľnené rameno, ruka sa vytáča, pohyb nie je plynulý. Najjednoduchšími grafomotorickými cvikmi je voľný pohyb po ploche, napr. lietadlo, vietor, včielky, myšky, motýle... podľa potrebnej motivácie. Pohyb môže byť vedený prstom po stole, obmedzenej ploche, prstom vo vrchnáku škatule s pieskom, krupicou, mokrou hubkou po tabuli, linoleu, štetcom, ceruzkou, pastelkou po štvrtke papiera, kriedou po tabuli atď. Deti sú obmedzované iba hranicou priestoru, smer, rýchlosť volia podľa seba.

Túto činnosť je možné zaraďovať aj v skupine 4 – 5 detí – môžu si nakresliť a vystrihnúť kvety a nalepiť na jeden spoločný baliaci papier. Potom si vezmú ceruzku, ktorá bude predstavovať včielku. Tiež si ju môžu nakresliť, vystrihnúť a nalepiť na koniec ceruzky. Včielky budú lietať z kvetu na kvet, hrot ceruzky sa dotýka papiera a zanecháva stopu. Potom si môžu deti rozprávať o tom, kam ich včielka letela, kde sa jej páčilo, prípadne, čo sa jej nepáčilo. Rozvíjajú sa v tomto reflexnom dialógu aj vzájomné vzťahy medzi deťmi.

- Vhodné je sprevádzať pohyb riekanky hudobnou nahrávkou, na ktorú pohyb reaguje.
- Neskôr spresňujeme pohyb, vytvoríme napr. pretekársku dráhu – rovnú, so záhybmi a nakoniec sa slučkami. Dieťa sa prstom alebo pastelkou pohybuje najprv medzi dvoma líniami, neskôr po jednej línii. Dôležité je pohyb vykonávať voľne, bez prerušovania, plynule, nie príliš pomaly (nejde nám natoľko o presnosť, ako o uvoľnenie ruky).
- Opäť volíme rôzne polohy: v stoj – vo zvislej ploche na tabuľu, papier umiestnený na dverách, v stoj na vodorovnej ploche, v predklone, papier umiestnený na stolíku; v kľaku – na vodorovnej ploche na zemi; v sede – pri stole. Volíme skôr väčšie formáty papiera, môžeme zmenšovať. Volíme kresbu ceruzkou, pastelkou, fixkou. Tu by sme mohli zaradiť rôzne obťahovacie a jednoťahové cviky, kruhy a ovály.

AKO ZVLÁDNUŤ S DEŤMI VYKONÁVANIE GRAFICKÝCH PRVKOV?

Grafické prvky je dôležité voliť individuálne tak, aby boli pre dieťa primerané. Volíme takú náročnosť prvkov, aby zodpovedala aktuálnym možnostiam dieťaťa. Nemusí korešpondovať s vekom dieťaťa. Opäť podporíme deti slovnou oporou, riekankami, zrakovou (pomocné body, linky), hmatovou oporou (ohmatanie, vymodelovanie tvaru).

Obťažnosť prvkov sa postupne zvyšuje – zmenšením veľkosti, zvýšením hustoty čiar, znižovanie a vynechávanie podporných techník, striedanie veľkosti a tvaru, požiadavka na presnosť prevedenia.

Zásady:

- Grafický cvik si vyskúšame v sprievode riekanky pohybom paže.
- Obtiahneme tvar ukazovákom.
- Obťahujeme tvar na väčšom formáte v stoj pri stolčeku.
- Vyskúšame si ho na podložke so sypkým materiálom.
- Samostatne si vyskúšame tvar na väčší formát v stoj pri stolčeku.
- Samostatne si vyskúšame tvar v sede bez opory ruky.
- Skúsime tiež tvar s oporou ruky, tvar postupne zmenšujeme.

Jednotlivé grafické prvky:

1. Zvislá rovná čiara (zhora nadol)

Najprv spájanie súborov, potom bodov. Napr.: padá lístie, klietka, sieť, plot, koľaje, stonky kvetov, hruška padá na zem, hrebeň...

2. Vodorovná čiara (zľava doprava, automatizácia očných pohybov, predchádzanie, zrkadlenie a poradie písmen)

Opäť najprv spájame obrázky, neskôr konkrétne body. Napr.: rebrík, lietadlo štartuje, zvieratko ide za potravou, vietor, pruhované tričko...

3. Kruh (uzavretie čiary – oboma smermi)

Auto jazdí okolo domu, motýľ lieta okolo kvetov, melieme kávu, bubliny, zvieratká z kruhu, ovocie, snehové gule, snehuliak, kľbká, polievka, kolotoč, slniečko, korálky, perličky, guľôčky v jamke...

4. Bodky (ľahko)

Vtáčik zobe, mak, zrníčka, omrvinky na stole, semienka v slnečnici...

5. Oblúky (horné a dolné)

Prevesené šnúry, let vtáka, skok veвериčky z vetvy na vetvu, skok žaby, skok cez švihadlo, hojdanie... (vykonávame pohyb tam aj späť)...

6. Šikmé čiary pomocou oporných bodov

Spájanie dvoch obrázkov, potom bodov. Napr.: šmykľavky, mierenie – zásahy...

7. Špirála (nie motanice, ak sa čiara dotkne, je vhodné špirálu ukončiť)

Najprv prstom po čiare alebo medzi čiarami, od stredu do stredu, zapojenie veľkých i malých kíbov. Náročné na koordináciu a udržiavanie vzdialenosti medzi čiarami. Napr.: slimák, bludisko, mušle, morské vlny...

8. Šikmé čiary jedným smerom

Zhora nadol, sprava doľava alebo zľava doprava, zľava doprava smerom nahor alebo nadol, plynule alebo prerušovane. Napr.: dážd', károvaná látka, tráva, ihličie...

9. Šikmé čiary všetkými smermi

Spájanie šikmo umiestnených obrázkov, potom od stredu von, neotáčame papier. Napr.: tráva, lúče slniečka, kvietok, myši do diery, lopta, rozkrojenie torty, hodiny, jezie pichliače...

10. Vlnovka

Najprv sa čiary môžu prekryvať – vlny, zľava doprava, neskôr duplicita, rovnaká vzdialenosť, veľkosť vín. Sťaženie – zhora nadol, ak deťom tento cvik nejde, vrátíme sa k oblúkom. Napr.: vlny, kopce, had, vzorka na šatách, vreckovky, stuha, slalom...

11. Elipsa

Vychádzame z dráhy, rôzne polohy, najprv niekoľkokrát opakovať, potom len jedným ťahom, nenatáčame papier. Napr.: kukly, slivky, šišky, vajíčka, kaluže, autodráha, korčuliar, huby, zvieratka z oválov...

12. Zuby

Dôležitý je správny pohyb – čiaru pozastaviť, zmeniť smer, nedvíhať ceruzku, pokračovať, dôležité sú ostré rohy – ak nejdu, znovu zaradiť behajúcu myšku alebo hojdačku, pomôcť opornými bodmi. Najprv zľava doprava, potom rôznym smerom. Napr.: chrbát zmije, zuby krokodíla, draka, zuby na píle, cencúle...

13. Spojené oblúky (vrchný, spodný)

Postupne opäť všetkými smermi bez nakláňania papiera. Napr.: skoky, krtkovia, kôpky, vrany, padák, dážd'nik, jamky, jamky na guľôčky, zemiaky, oblaky, kopce...

14. Horné slučky

Dieťa musí vedieť kríženie čiar a uvedomovať si smer vedenia čiary, smer zatočenia zľava doprava. Najprv obťahovanie, neskôr opäť rôznym smerom. Napr.: lietadlo letí, guľanie lopty, pletieme sveter, šnúra pri telefóne, čertove chlpy, dym za autom...

15. Spodné slučky

Ťažšie, plynulo jedným ťahom. Napr.: pletieme sveter, kľbko vlny, dym, ozdoba trička, vreckovky...

16. Slučky vo vertikálnom postavení

Dym z komína, nad hrncom, hrnčekom, kotlom...

17. Osmičky

Rôzne polohy, napr.: autodráha, osmičky, mašličky, štvorlístok...

18. Arkády horné, spodné

Po čiare hore, dole a hop, možno pomôcť bodkami – kde sa čiara odpája. Napr.: skoky, mosty, tašky na streche, šupiny ryby, bubienok...

AKO PRIPRAVIŤ UCELENÝ PROGRAM NA ROZVOJ GRAFOMOTORIKY PRE PREDŠKOLÁKOV?

Pred nástupom do školy môžeme pripraviť ucelený program pre deti, ktorý sa zameria na rozvoj grafomotoriky a jednotlivých grafomotorických prvkov. Možno zaradiť systematicky do programu detí v poslednom ročníku materskej školy alebo detí s odkladom školskej dochádzky.

Pred začatím tohto programu treba charakterizovať skupinu a vykonať pedagogickú diagnostiku v oblasti grafomotoriky. Zistíme si dodržiavanie pracovných návykov, držanie ceruzky – vyhodnotíme si skupinu ako celok aj individuálne. Môžeme si vytvoriť diagnostický list s jednotlivými grafomotorickými prvkami podľa náročnosti (ako sú uvádzané vyššie) a dať ho deťom vypracovať. Keď takto zistíte, na akej úrovni sa deti nachádzajú, môžete ich rozvíjať ďalej, nebude dochádzať k ich preťažovaniu alebo nedoceňovaniu. Zvýšite tým záujem detí o grafomotorické činnosti.

Vlastný program by mal byť zaradený pravidelne do denného poriadku. Cvičeniu by malo predchádzať prípravné, uvoľňujúce cvičenie, ktoré zahŕňa napr. prácu s drobným materiálom, stavebnicou, prstové cvičenia, skladačky z papiera, modelovanie, pohybová imaginácia a i.

Grafomotorické aktivity začíname od zvislých plôch k vodorovným, od väčších formátov k menším. Najprv volíme mäkký materiál, ktorý zanecháva jasnú stopu (dieťa nemusí toľko tlačiť na písacie náčinie, uchopenie nie je také kŕčovité), a vhodný druh písacieho náčinia (mäkké ceruzky, Progresso a i.). Dbáme na správny sed (či alternatívu sedu), vhodné osvetlenie a štipkové uchopenie. Na uľahčenie alebo nápravu držania volíme trojhranný program a násadky. Vyvodenie správneho uchopenia netrvá tak dlho, ale dôležitá je spevňovacia fáza.

Grafomotorické cvičenie je krátke, stačí desať minút. Cvičenie má tri fázy:

1. Rozvíjanie nervovo-svalovej koordinácie paže a ruky a jej uvoľnenie

V úvode uvoľňujeme kŕčovité držanie nepretržitým rytmickým pohybom všetkými smermi. Každé dieťa dostane štvrtku papiera (odporúčame pevnejší papier – polokartón, aby sa nepretrhol), plochu postupne zmešujeme. Ďalej si vyberie pastelku, Progresso, ceruzku a každý si skontroluje správne uchopenie. Pomôže deťom, ktoré nemajú správne uchopenie ešte fixované. Využijeme rytmizáciu ozvučnými drievkami, bubienkom, ktorú sa deti snažia spojiť s pohybom ceruzky, znázornia pohyb graficky. Dieťa pohybuje celou rukou, uvoľňuje ju tak od ramena. Podmienkou je, že ceruzku drží dieťa voľne, netlačí, uvoľní ukazovák. Ide nám o proces, nie o výsledok.

2. Rozvíjanie koordinácie zraku a ruky – oblasť vizuomotoriky

Pohyby sú cielené, dieťa vedome sleduje ruku a cieľ (vodorovné, zvislé, šikmé línie, oboma smermi). Máme pripravené grafické listy a postupne zaraďujeme línie – najprv bude dieťa spájať obrázky, potom body, postupne prejde od vodorovných línií k zvislým.

3. Diferenciácia a upevňovanie

Zaznamenávanie jednotlivých grafických prvkov – vychádzame z úvodnej diagnostiky a zohľadňujeme individuálny vývoj. Je samozrejme dôležité, koľko detí je v skupine, ale snažíme sa o individualizáciu.

Dôležitá je fáza fixácie jednotlivých prvkov, je potrebné, aby si dieťa upevnilo tie prvky, ktoré zvláda, zautomatizovalo, potom môžeme pokračovať v navodení ďalšieho prvku. Tým sa rozvíja chuť kresliť.

Každé cvičenie si môžeme motivovať podľa potreby, prvú fázu je vhodné vnímať ako prípravnú, ďalšiu fázu podporíme motiváciou, napríklad:

Slimáky

- Rozvíjanie vizuomotoriky – cestička slimáčika od jedného kamienka k druhému, sprava doľava, vzdialenosť predĺžená – približne na 10 cm (pri dlhších vzdialenostiach je ťažšie správne zamieriť).
- Grafické prvky – na cestičku nakreslíme slimáčiky, roztáčame od stredu (niektorým deťom môžeme predkresliť, niektorým pomôžeme bodom v strede, niektoré deti zvládnu úlohu samy).

Motýliky

- Rozvíjanie vizuomotoriky – krokov motýlikov – z kvetu na kvet čo najkratšou cestou, spojenie dvoch bodov šikmou čiarou.
- Grafické prvky – motýle lietajú nad potôčikom, znázorníme vlnky potôčika (niektoré deti znázornia vlnky aj cez seba, niektoré zvládnu vlnky s pravidelnými medzerami, s pomocou bodov alebo aj bez nich).

Dážď

- Rozvíjanie vizuomotoriky – padanie dažďa – predkreslená prvá prerušovaná šikmá čiara, ďalšie majú pokračovať v pravidelných medzerách (niektorým deťom zase môžeme predkresliť body).
- Grafické prvky – ovál – vytváranie mláky (nenatáčať papier, niektorým deťom pôjdu lepšie kruhové kaluže, niektorým ich môžeme predkresliť plnou alebo prerušovanou čiarou atď.).

Použitá literatúra:

Bednářová, J., Šmardová, V.: Školská zrelosť. Čo by malo vedieť dieťa pred nástupom do školy. Computer Press 2010.

Bednářová, J.: Kreslenie pred písaním. PPP Brno 1998.

Bednářová, J.: Medzi nami pastelkami. Computer Press 2009.

Bednářová, J.: Čo si ceruzky rozprávali. Edika 2012.

Bednářová, J.: Na návšteve u maliara. Edika 2012.

Bednářová, J.: Rozvoj grafomotoriky. Edika 2012.

Bednářová, J., Šmarda, R.: Jedným ťahom. Dyscentrum 2006.

Lipnická, M.: Rozvoj grafomotoriky a podpora písania. Portál 2007.

Looseová, A., Piekertová, N., Dienerová, G.: Grafomotorika pre deti predškolského veku. Portál 2001.

Miler, Z., Černík, M.: Krtko ide do školy, Bratislava: Ikar 2002.

Žáčková, H., Jucovičová, D.: Deti s odkladom školskej dochádzky a ich úspešný štart v škole. Nakl. D & H 1999.

<http://www.moje-rodina.cz/rikadla-basnicky-a-pisnicky-pre-deti>

<http://ktmr.blog.cz/rubrika/rikanky-a-basnicky-pre-deti>

<http://babetko.rodinka.sk/>

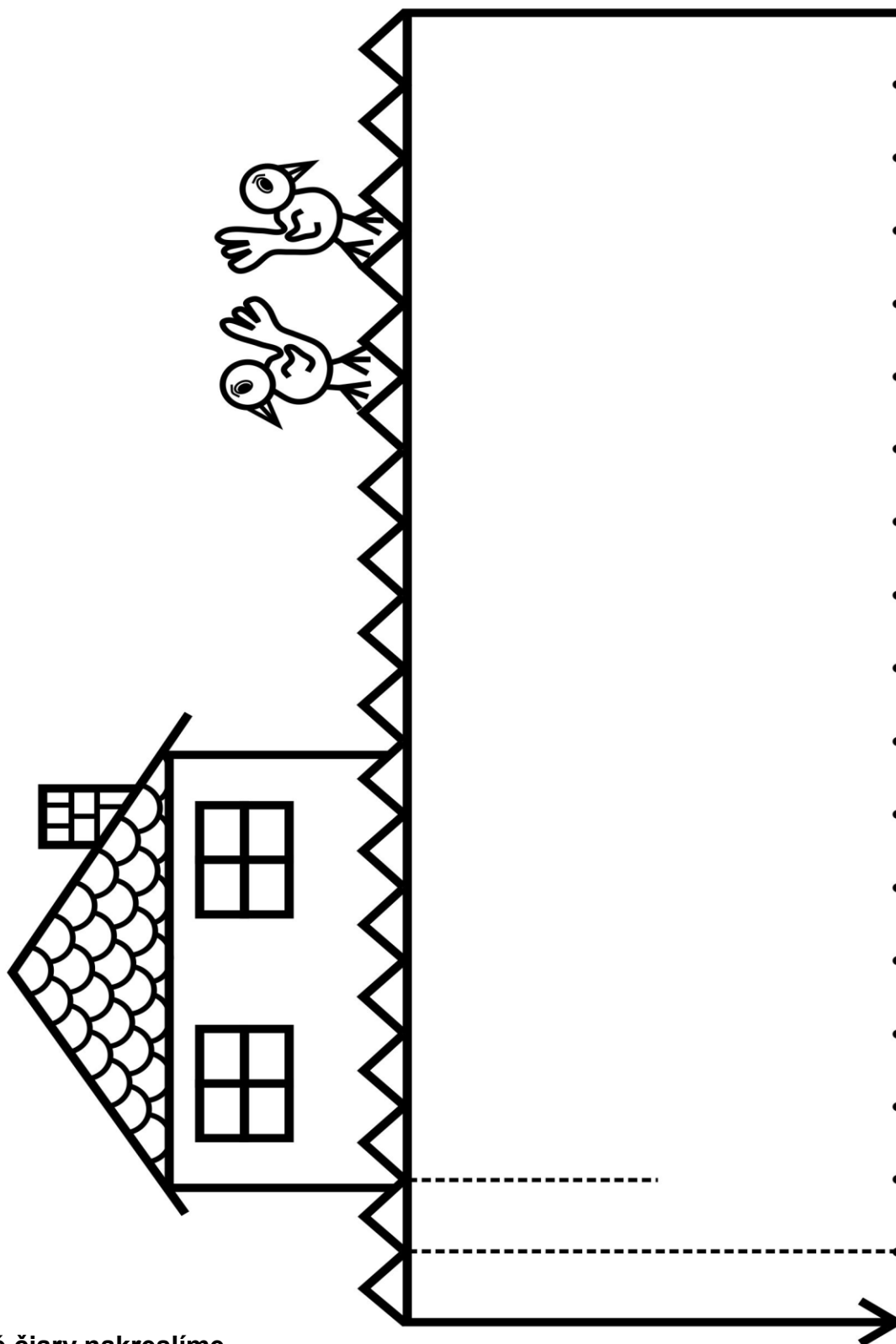
<http://www.msvelkybiel.sk/>

<http://najlepsiepredeti.sk/>

Pracovné listy

Pracovný list č. 1: Plot (zvislá rovná čiara)

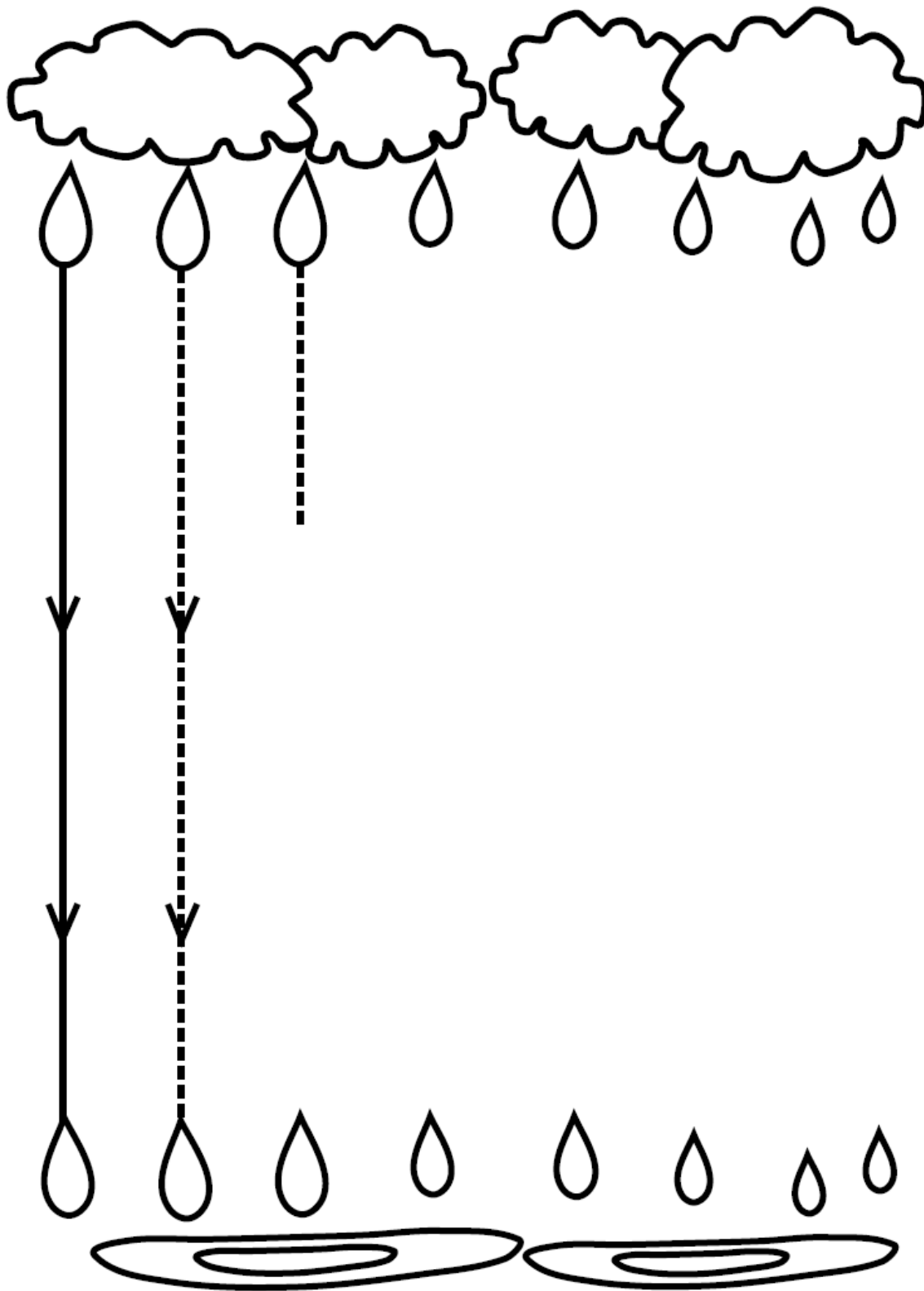
Dokresli latky k plotu zhora nadol.

Rovné čiary nakreslíme,
k domčeku plot postavíme.

Pracovní list č. 2: Prší (zvislá rovná čiar)

Dokresli cestu dažďovým kvapkám zhora nadol.

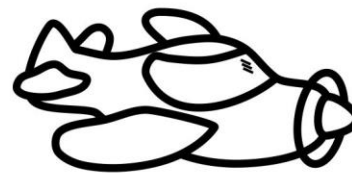
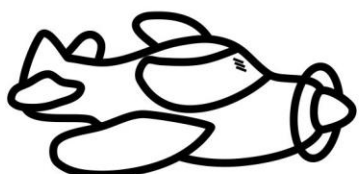

**Nad hlavou nám oblak pláva,
dáždik z neho poprcháva.**

Pracovný list č. 3: Lietadlo (vodorovná čiara)

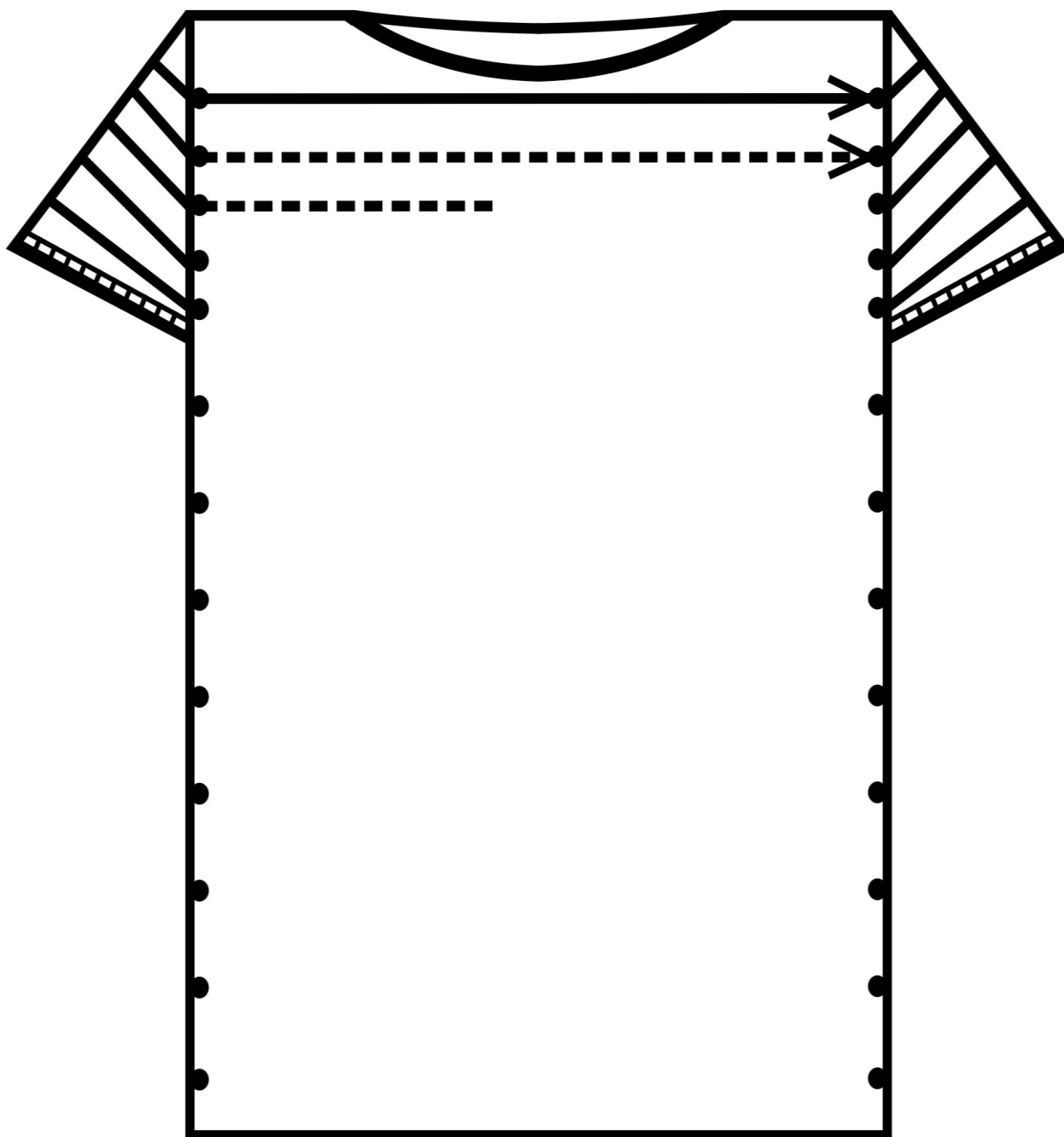
Dokresli dráhu letu lietadla zľava doprava.

Letí, letí lietadlo,
len aby nám nespadlo.
Letí ponad lúky, pláne,
potom nazad domov k mame.

Pracovní list č. 4: Tričko (vodorovná čiara)

Dokresli pruhy na tričko zľava doprava.

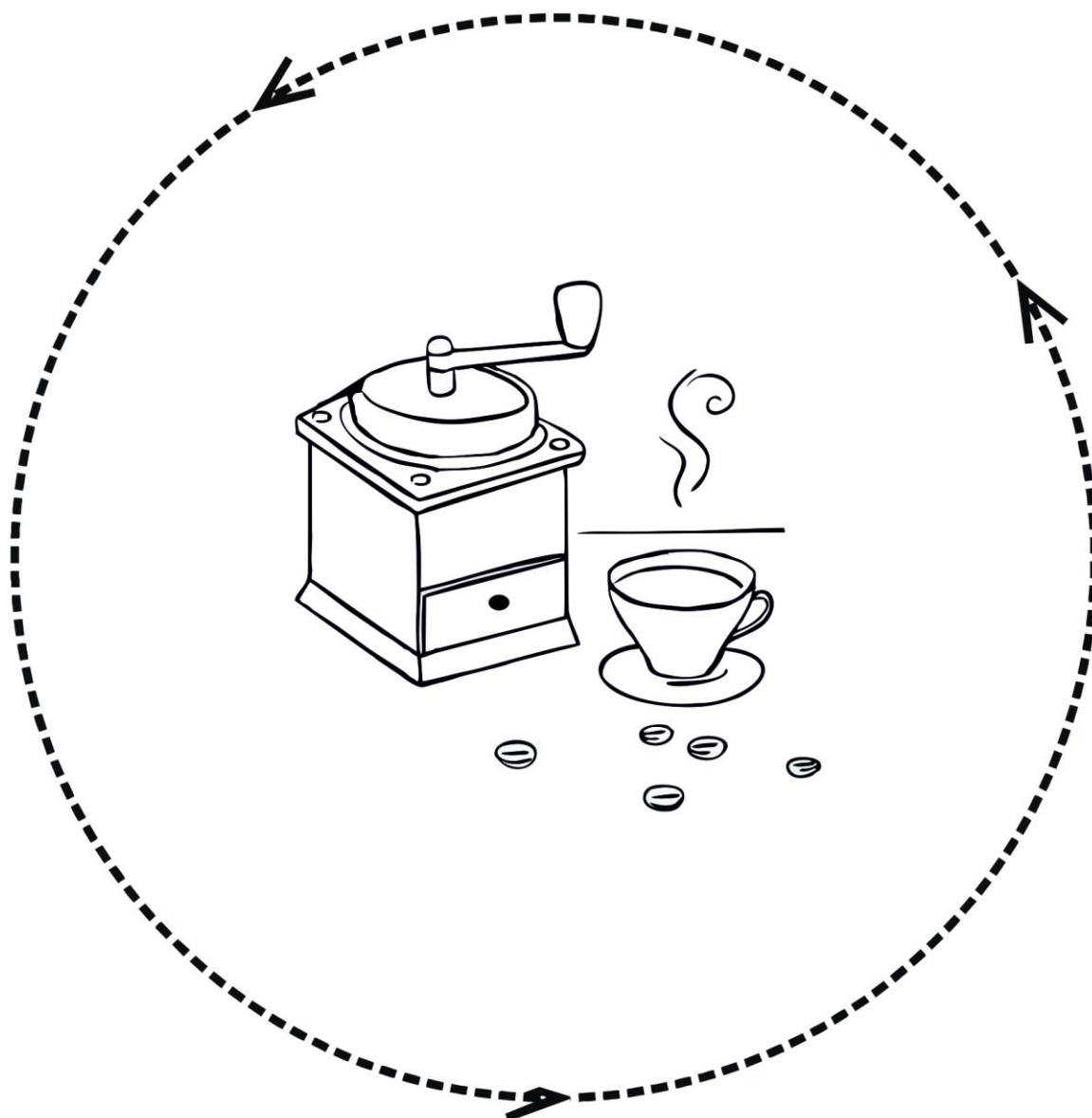

**Námorníci v pruhovanom tričku
nastupujú ráno na rozcvičku.**

Pracovný list č. 5: Melieme kávu (kruh)

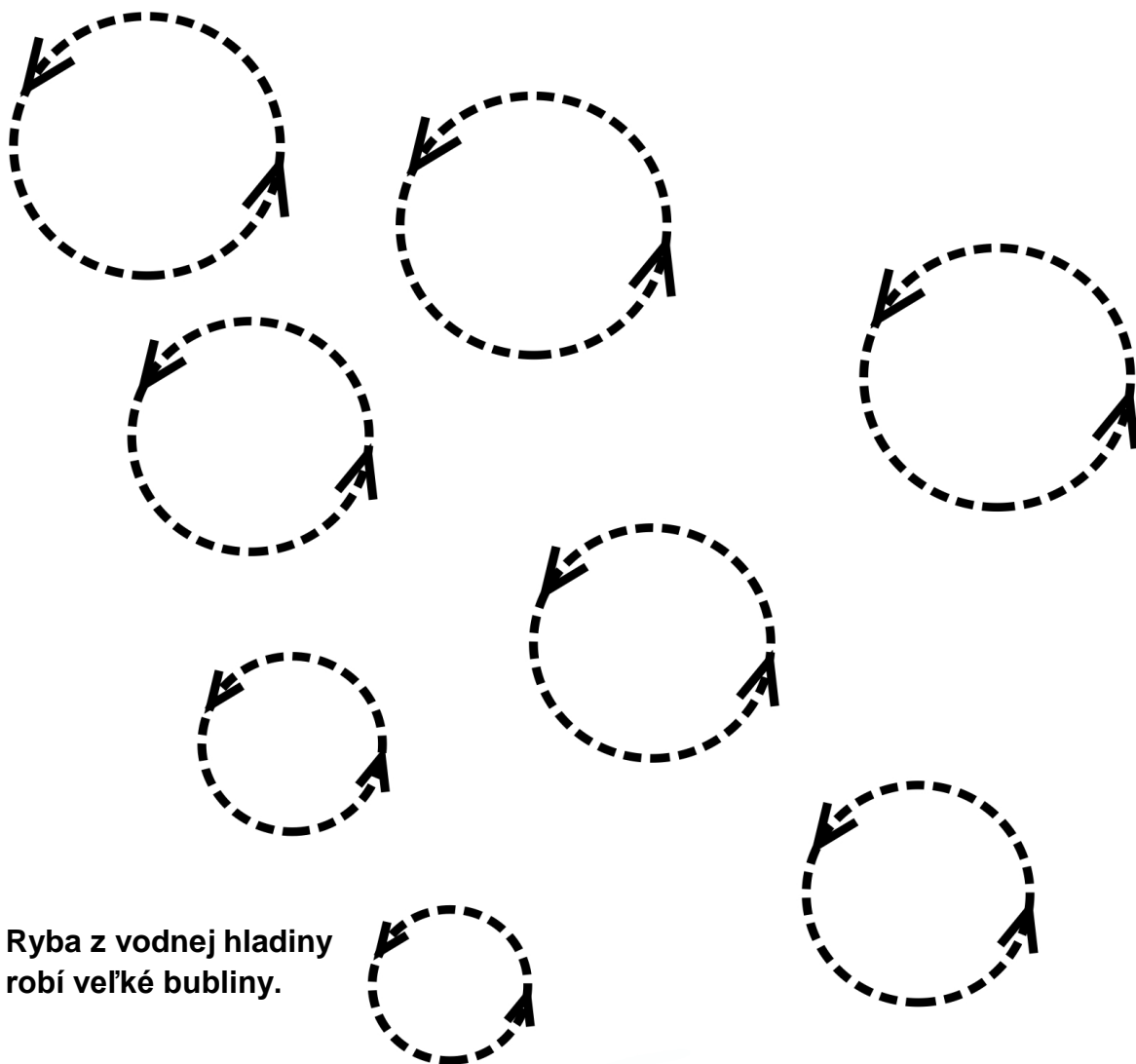
Dokresli pohyb rúčky mlynčeka pri mletí kávy.

**Meliem, meliem kávičku
pre mamičku Evičku.
Meliem, meliem zrníčka
pre ocinka Janička.**

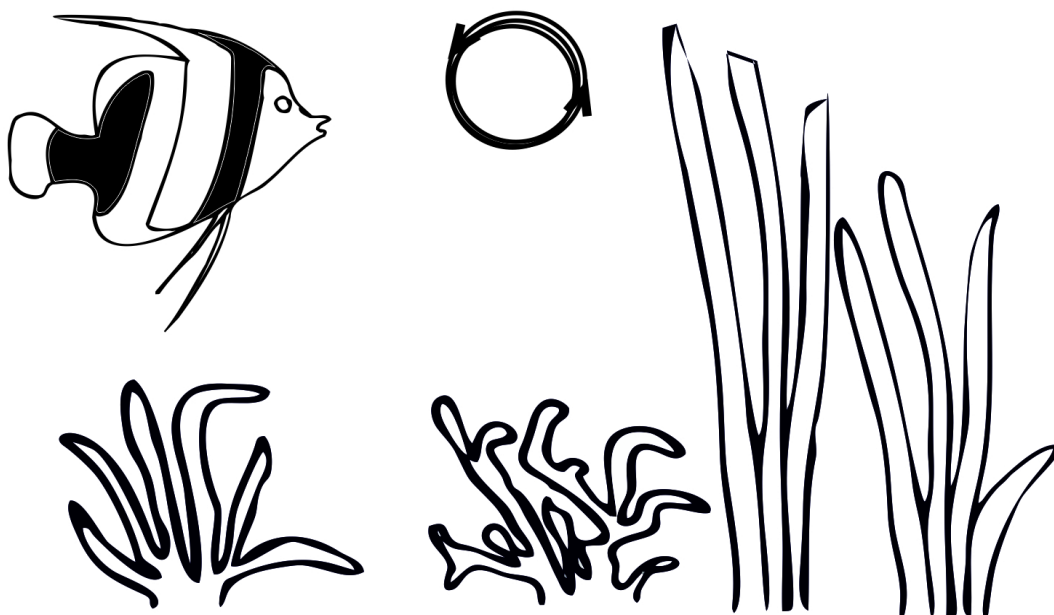

Pracovný list č. 6: Bubliny (kruh)

Dokresli rybke bubliny.

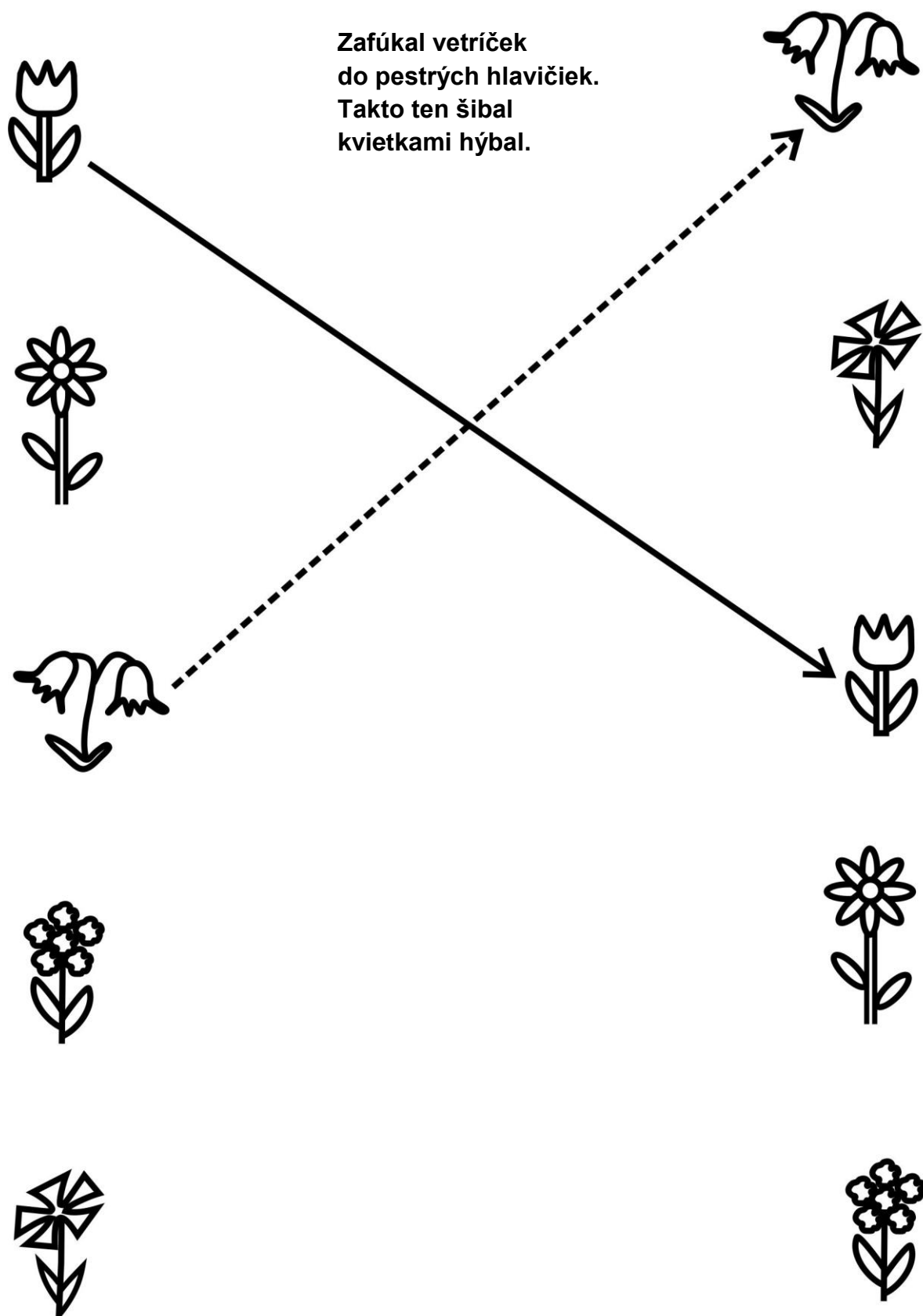

Ryba z vodnej hladiny robí veľké bubliny.

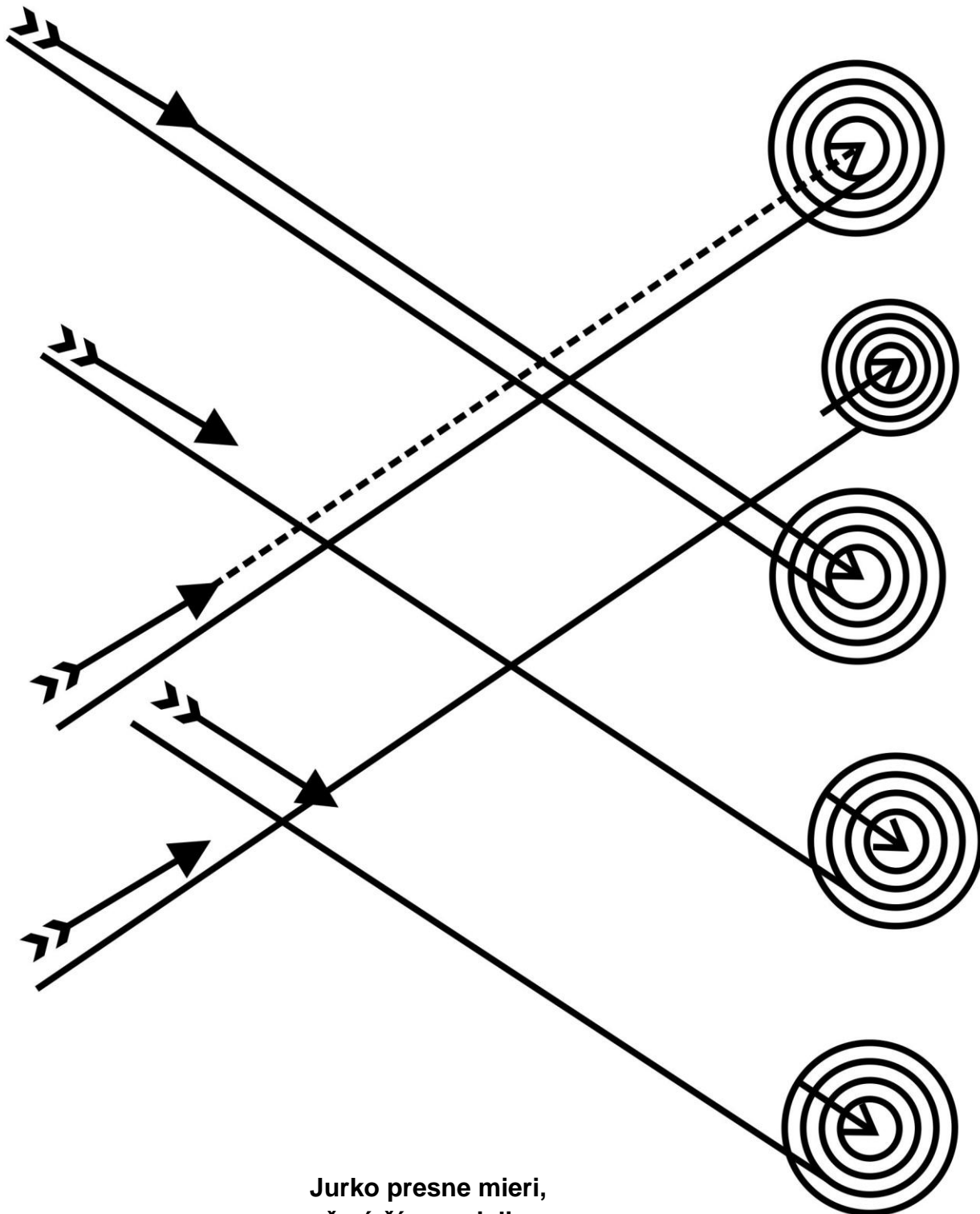
Pracovný list č. 7: Záhradka (šikmé čiary pomocou oporných bodov)

Spoj rovnaké kvietky šikmou čiarou.

Pracovný list č. 8: Terče (šikmé čiary pomocou oporných bodov)

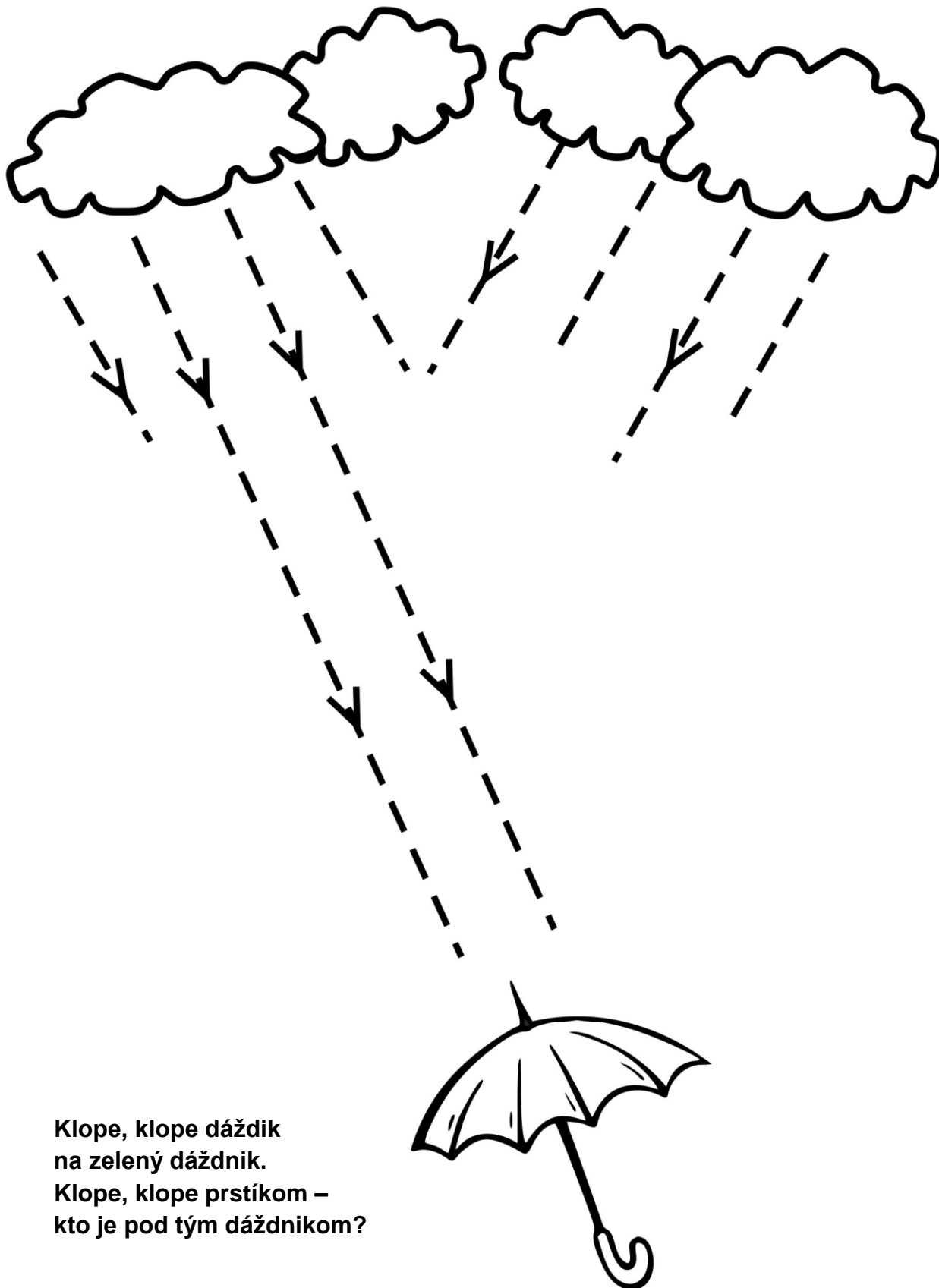
Dokresli cestu, ktorou letí šíp do terča.

**Jurko presne mieri,
už sú šípy v cieľi.**

Pracovný list č. 9: Dážď (šikmé čiary jedným smerom)

Dokresli dažďové kvapky zhora nadol.

**Klope, klope dáždik
na zelený dáždnik.
Klope, klope prstíkom –
kto je pod tým dáždnikom?**

Pracovný list č. 10: Trávička (šikmé čiary jedným smerom)

Dokresli trávičku na lúke.

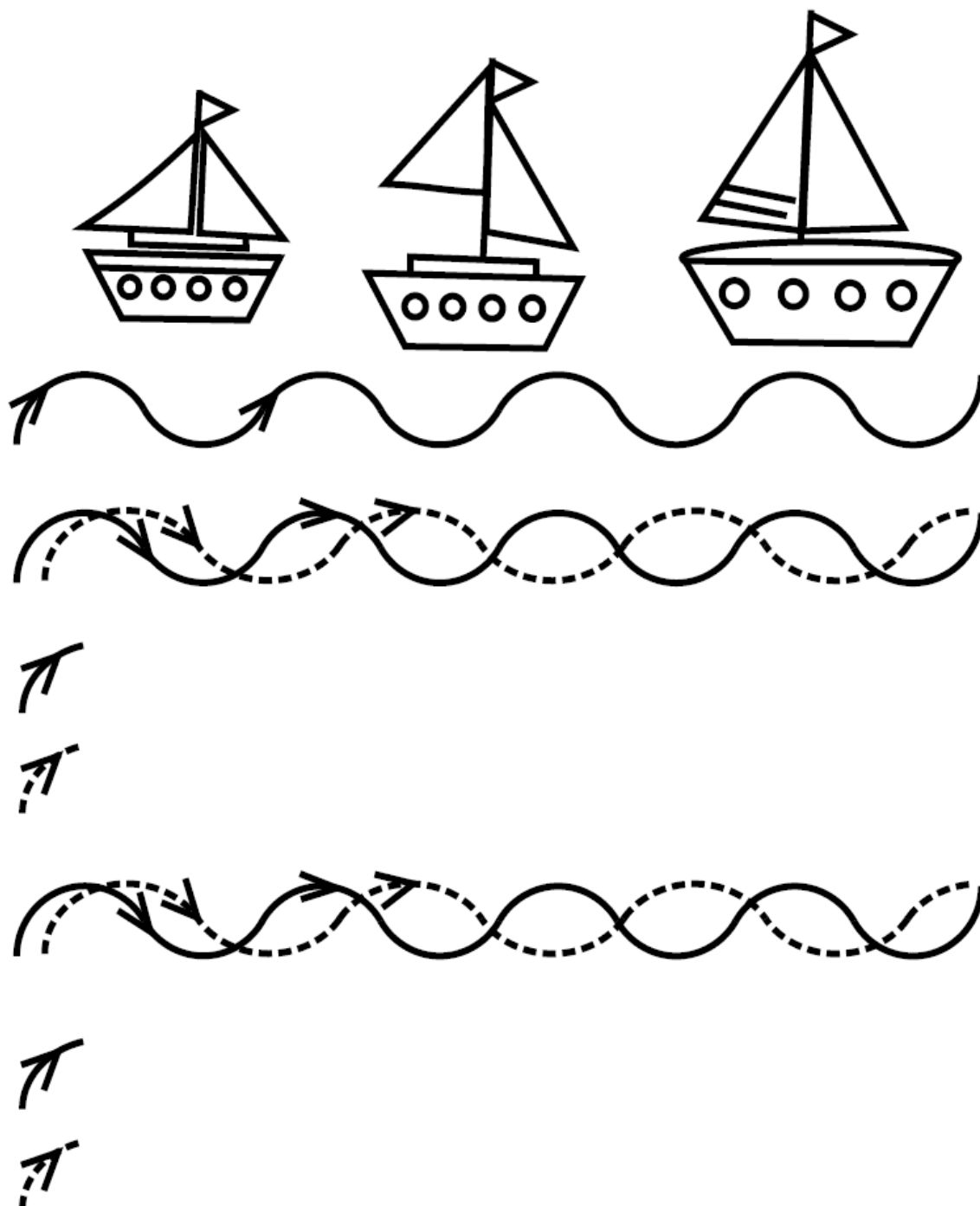

**Zvoní zvonček v tráve,
muška k nemu letí,
pošepol jej práve,
že rozkvitli kvety.**

Pracovný list č. 11: Vlnky (vlnovka)

Dokresli vlnky na mori, ktoré sa rôzne prekrývajú.

**Hore, dolu, hore, dolu,
bežia biele vlnky spolu.
Pred loďou, za loďou,
jedna vlnka za druhou.**

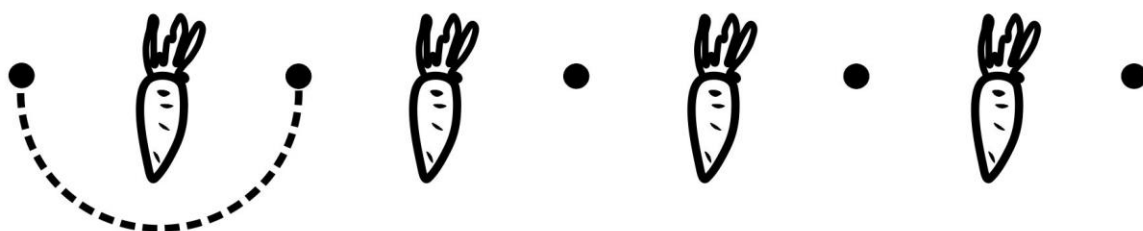
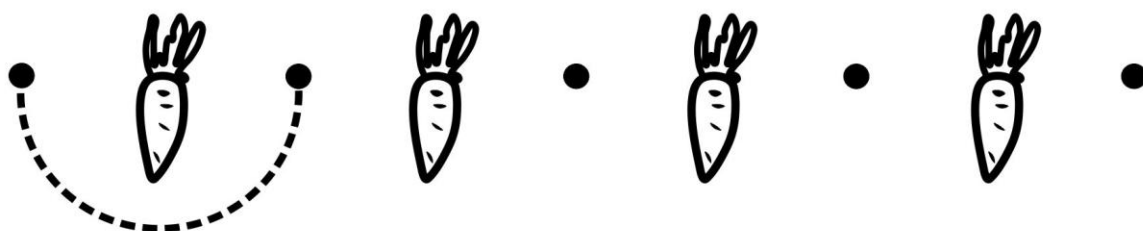
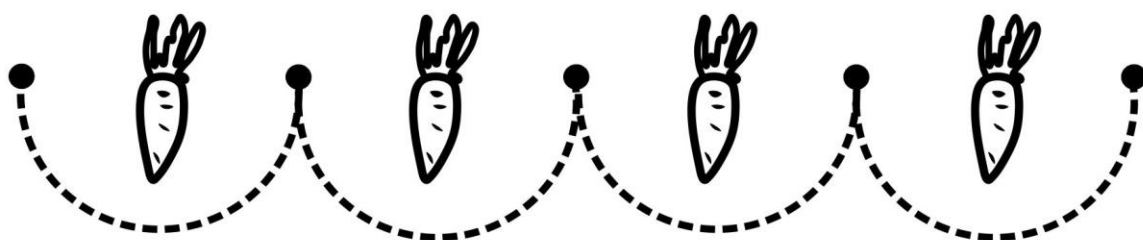
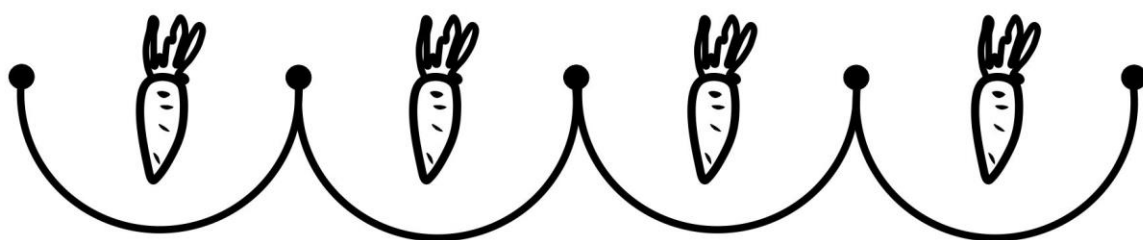

Pracovný list č. 12: Sadenie mrkvy (spojené dolné oblúky)

Dokresli jamky na sadenie mrkiev.

Šiel záhradník do záhradky,
nasadil tam mrkvy hriadky.

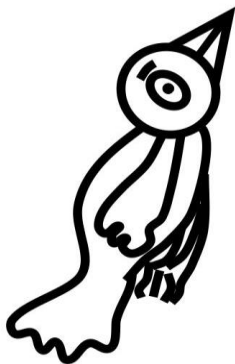
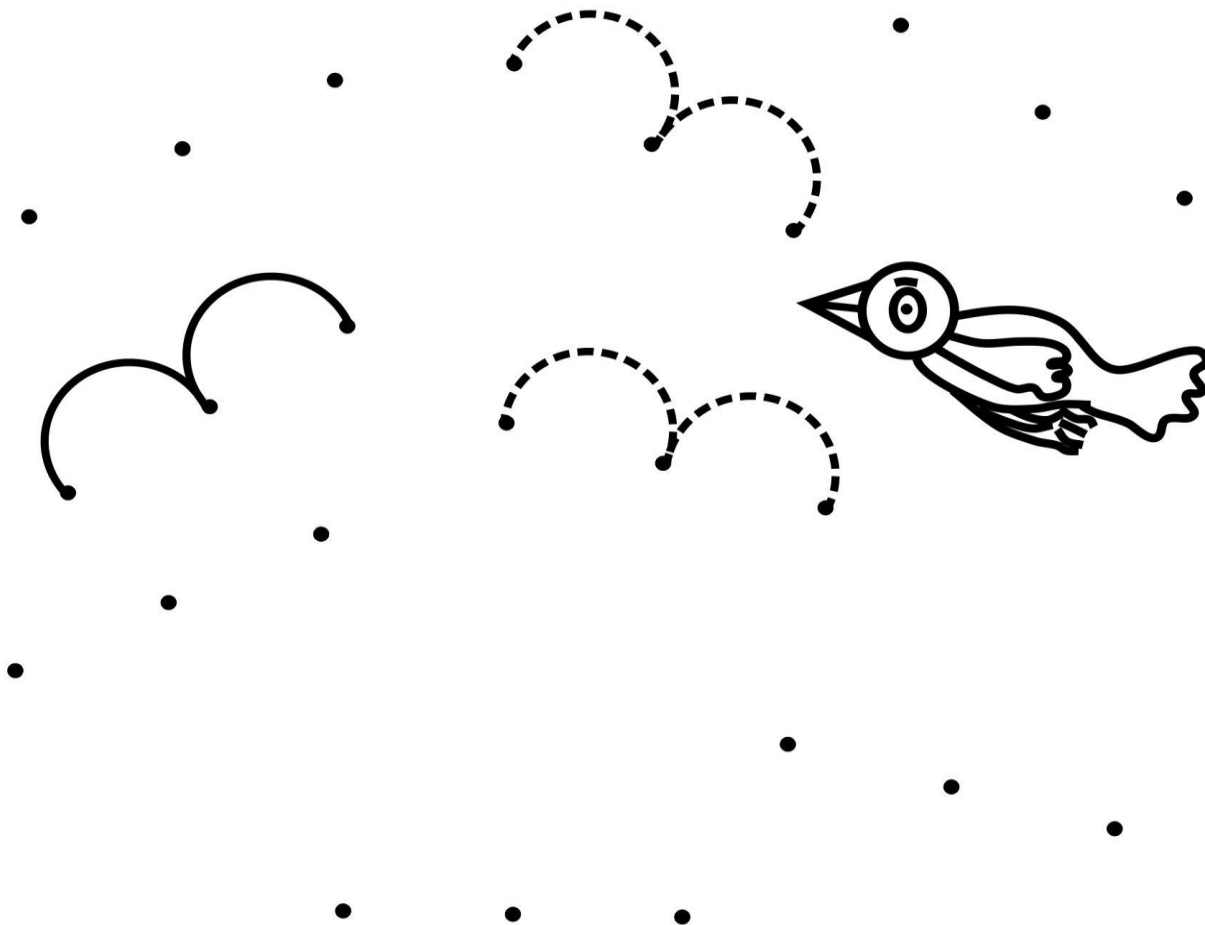

Pracovní list č. 13: Vrana (spojené horné oblúky)

Dokresli vrany na oblohe.

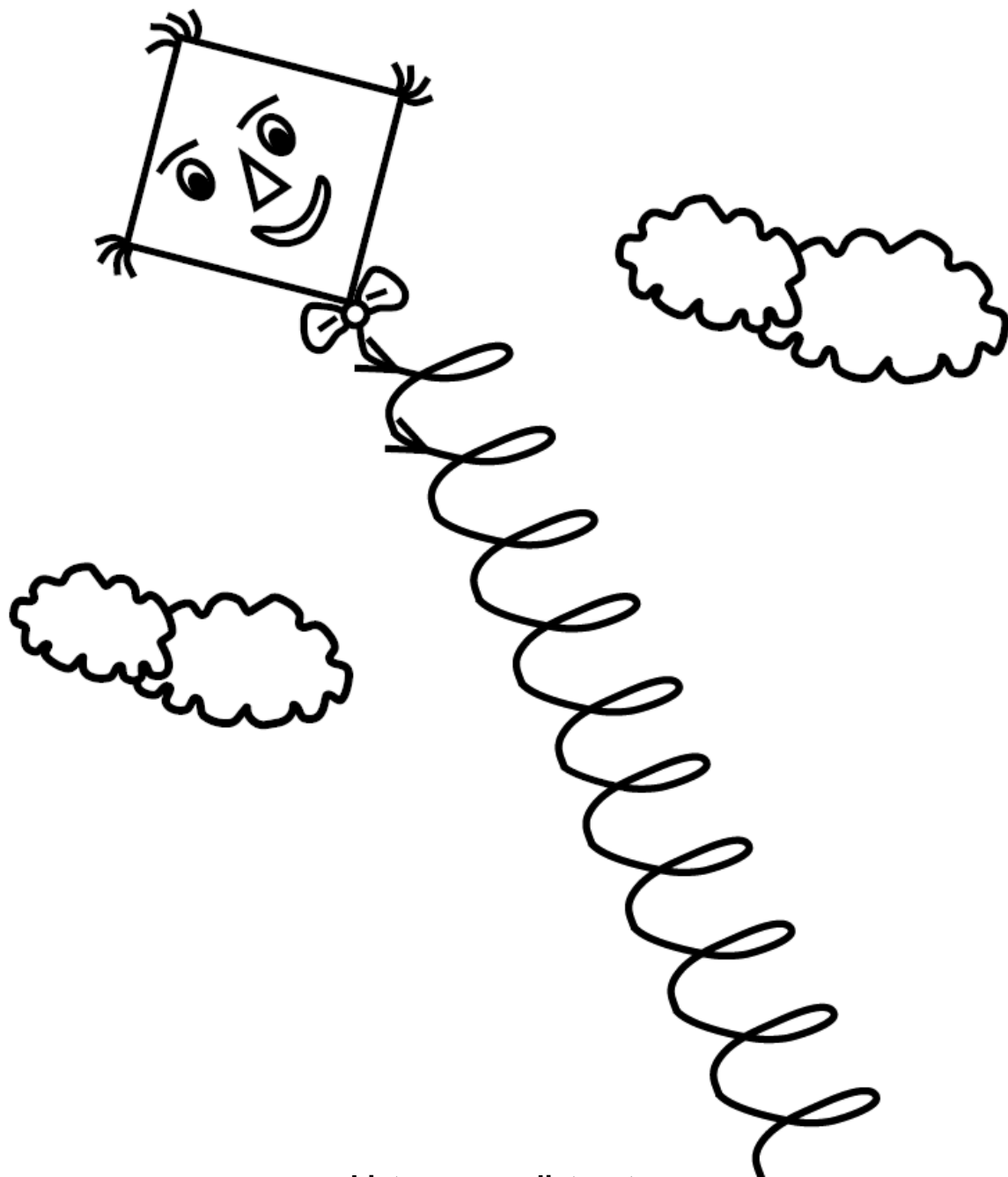

Na hrade je stará brána,
sedí na nej čierna vrana.
A tá kráka: Kráki-krák,
som ja ale pekný vták.

Pracovný list č. 14: Šarkan (horné slučky)

Obtiahni ceruzkou šarkanov chvost.

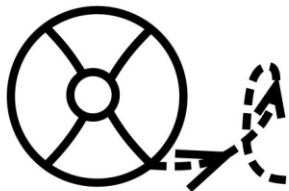
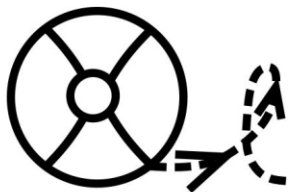
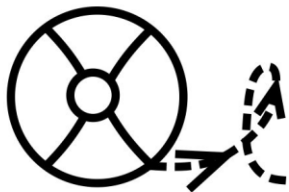
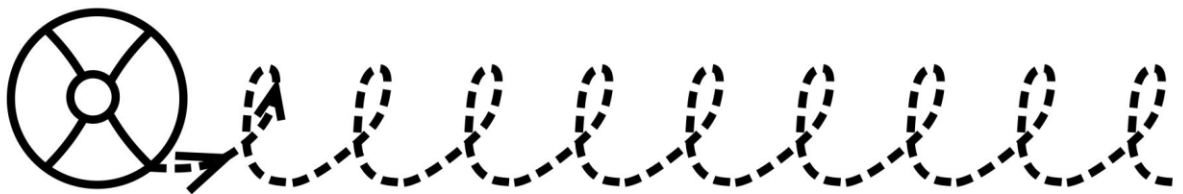

**Lietam sem a lietam tam,
chvostíkom vzduch zemetám.**

Pracovný list č. 15: Kotúľanie loptou (horné slučky)

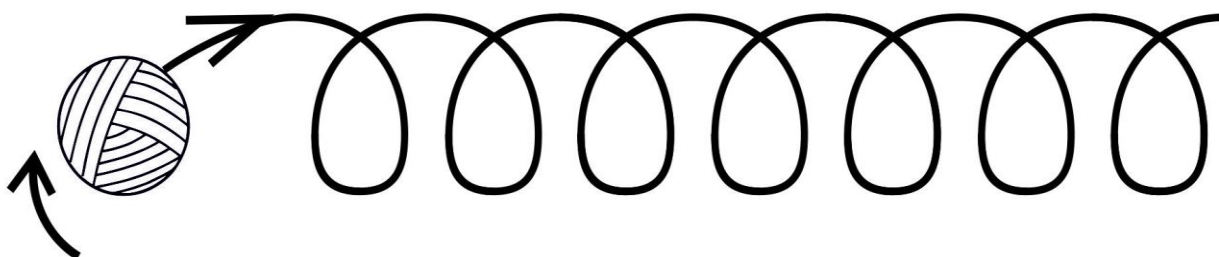
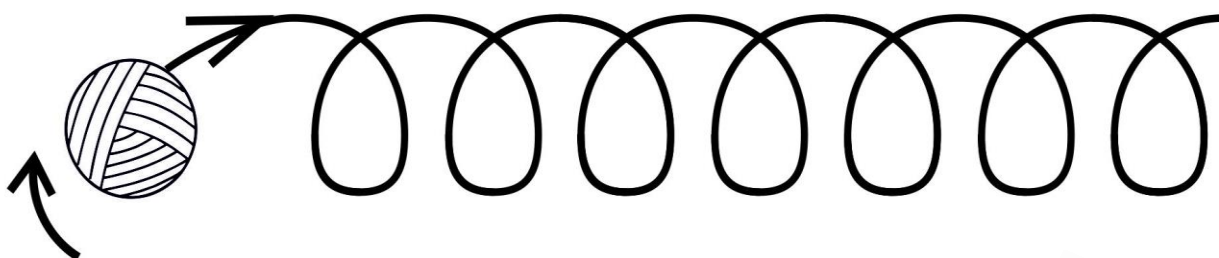
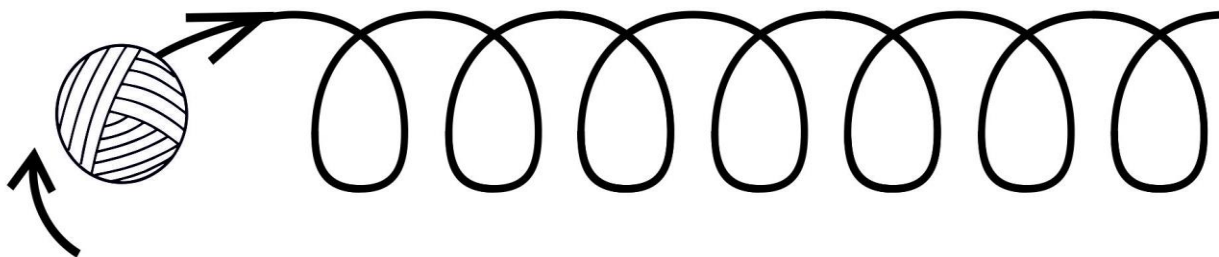
Dokresli cestu, po ktorej sa kotúľajú lopty.

**Lopta skáče ako chce,
kopnem do nej a je zle,
nepočúva svojho pána.
Tresk do okna, to je rana!**

Pracovný list č. 16: Klbká (dolné slučky)

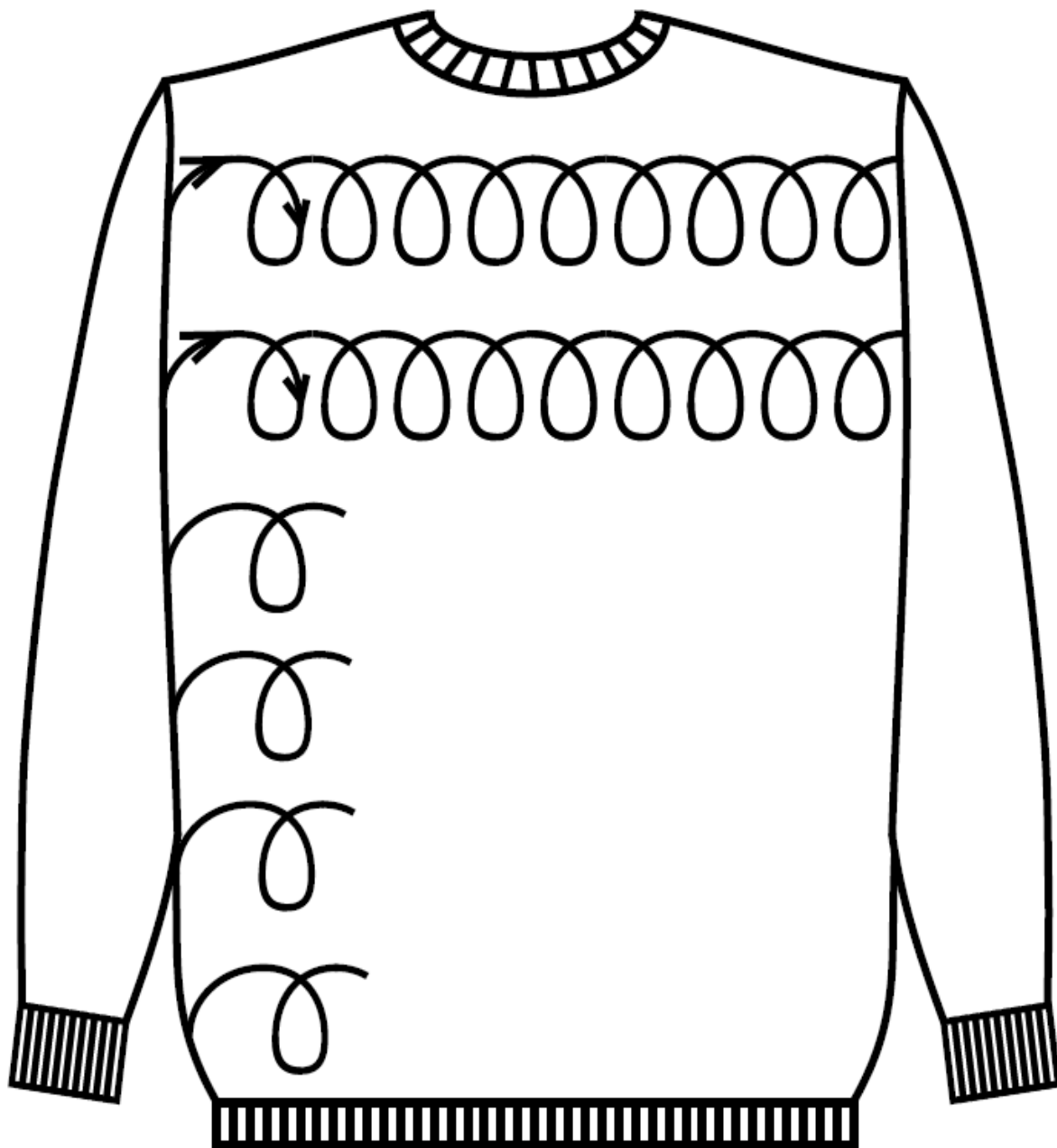
Obtiahni cestu, po ktorej sa rozmotali klbká.

**Malé mača klbká loví
a túži mať svetrík nový.
Mača tomu teda dala!
Všetky klbká pomotalo...**

Pracovní list č. 17: Sveter (dolné slučky)

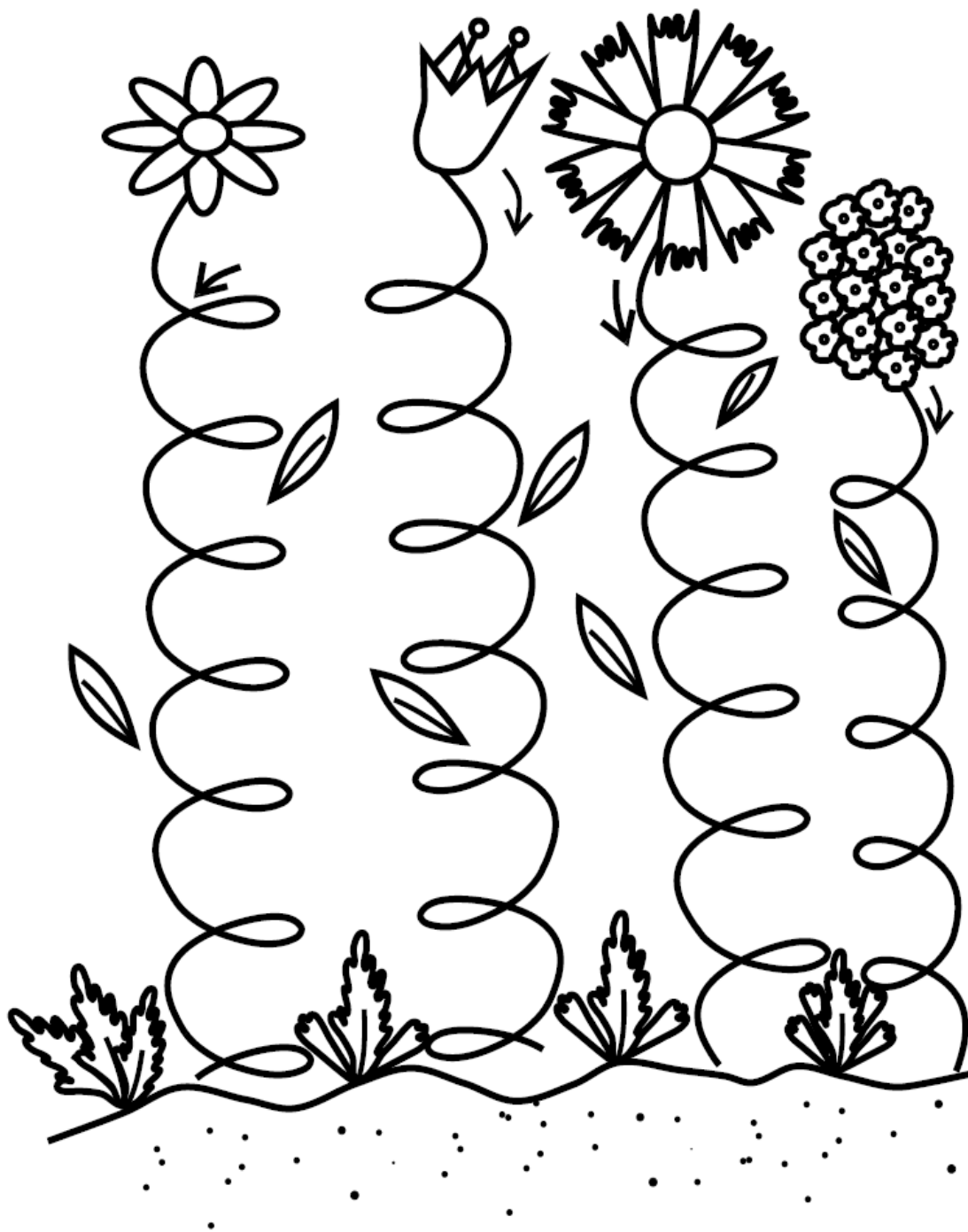
Dokresli slučky na svetri.

**Mačka pletie nový sveter,
kocúra si premeria,
Muro ale radšej škriabe
perom na kus papiera.**

Pracovní list č. 18: Kúzelné kvietky (slučky vo vertikálnom postavení)

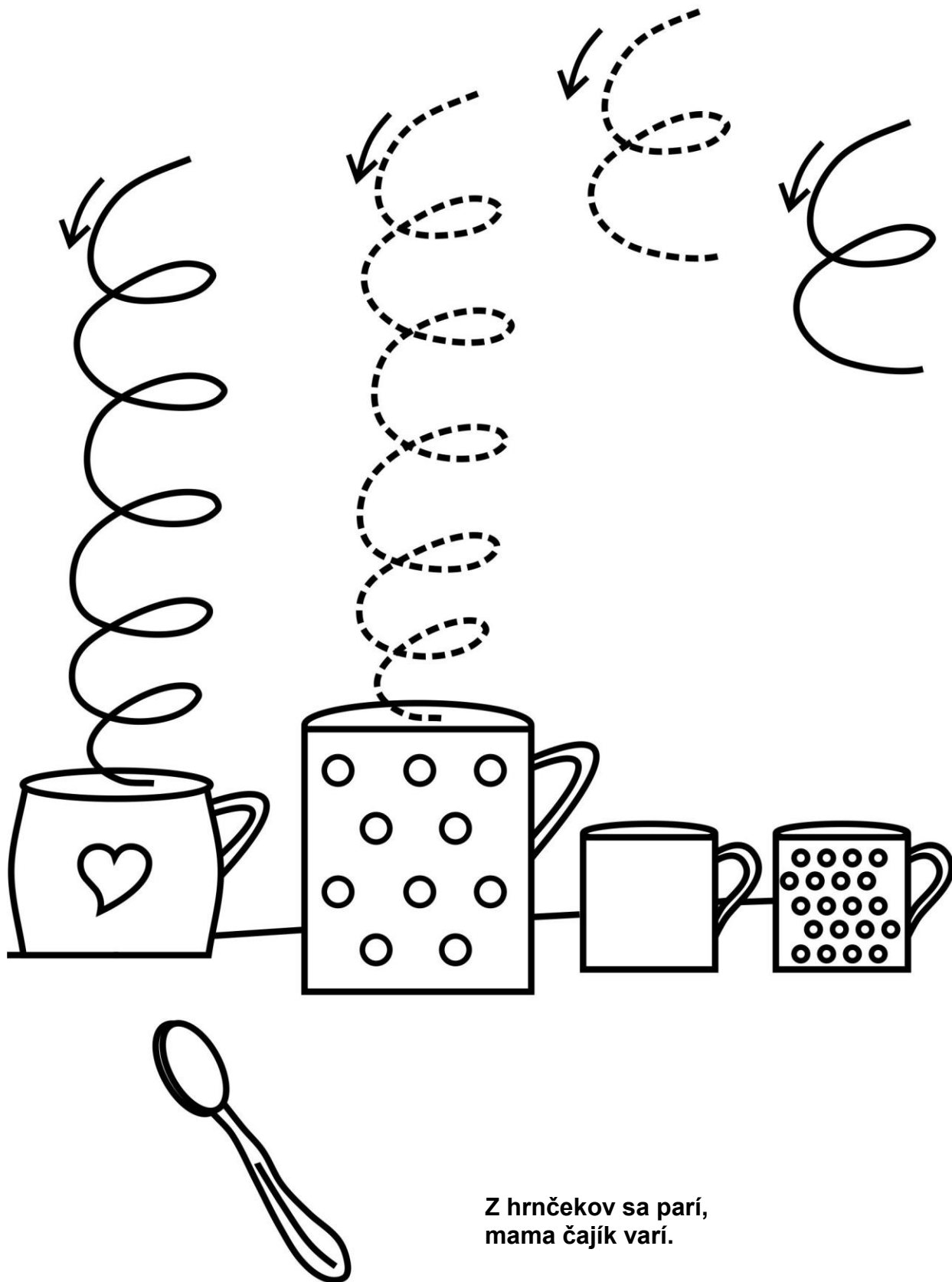
Obtiahni stonky kvietkom.

**Kvetov plná záhrada,
to je ale paráda!**

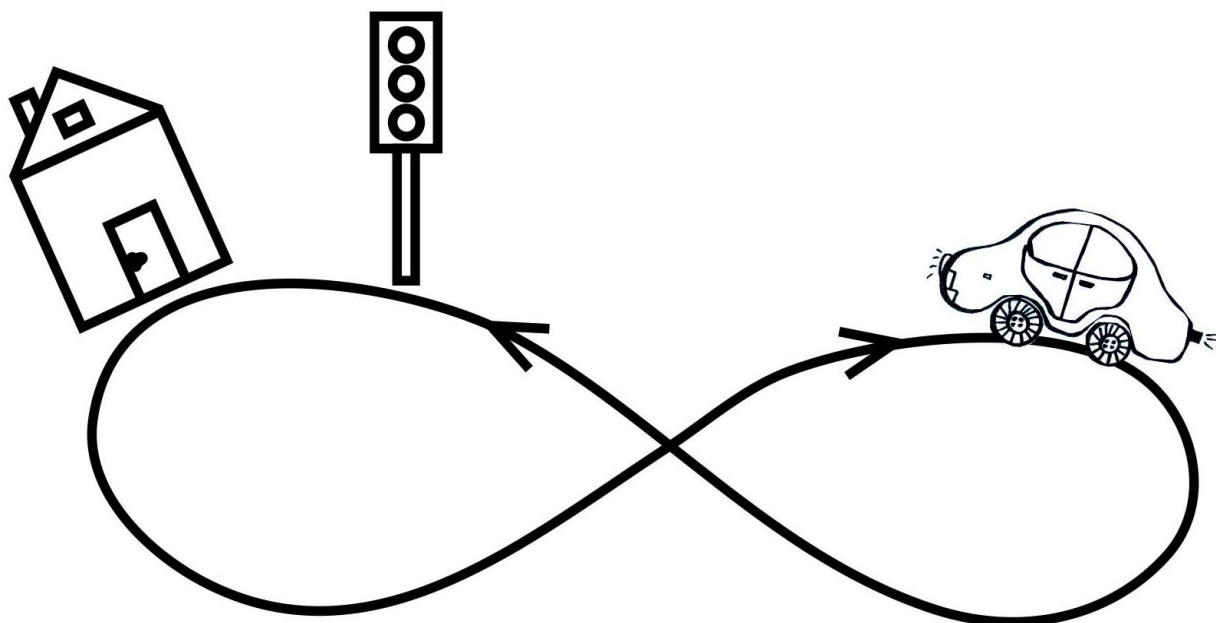
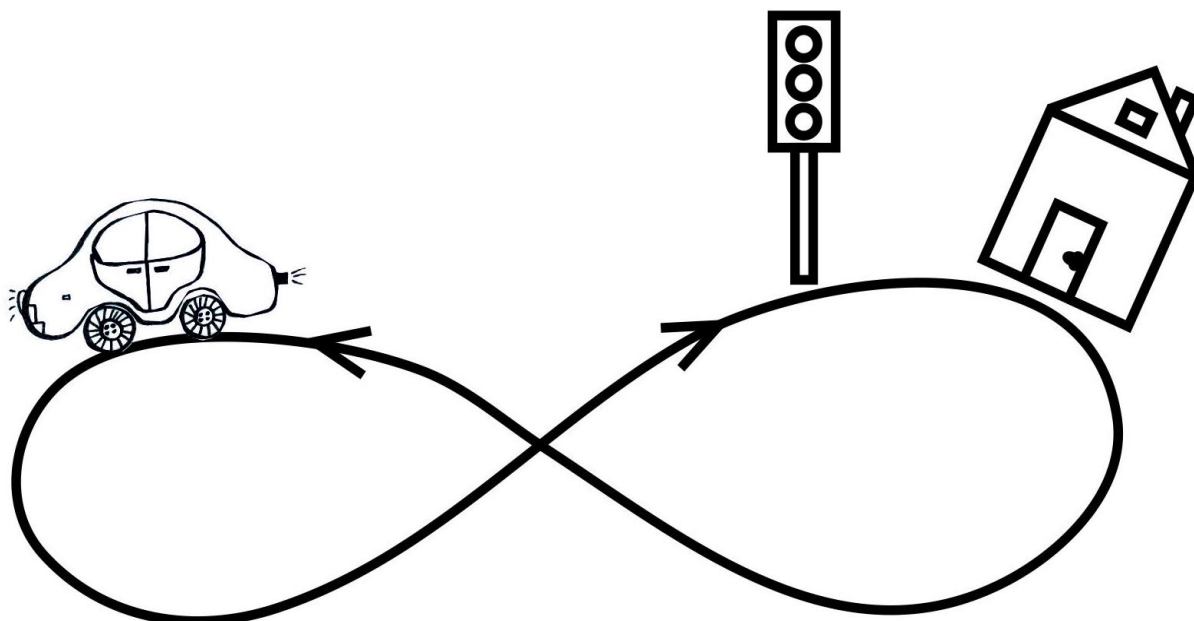
Pracovní list č. 19: Hrnčeky (slučky vo vertikálnom postavení)

Dokresli paru, ktorá stúpa z hrnčekov.

Pracovní list č. 20: Autodielňa (osmičky)

Obtiahni niekoľkokrát cestu auta na autodráže.

**Trúbi, trúbi, tu-tu-tú,
odvezie nás tam i tu.
Nechce kávu ani čaj,
najlepší je benzín vraj.**

Pracovní list č. 21: Mašličky (osmičky)

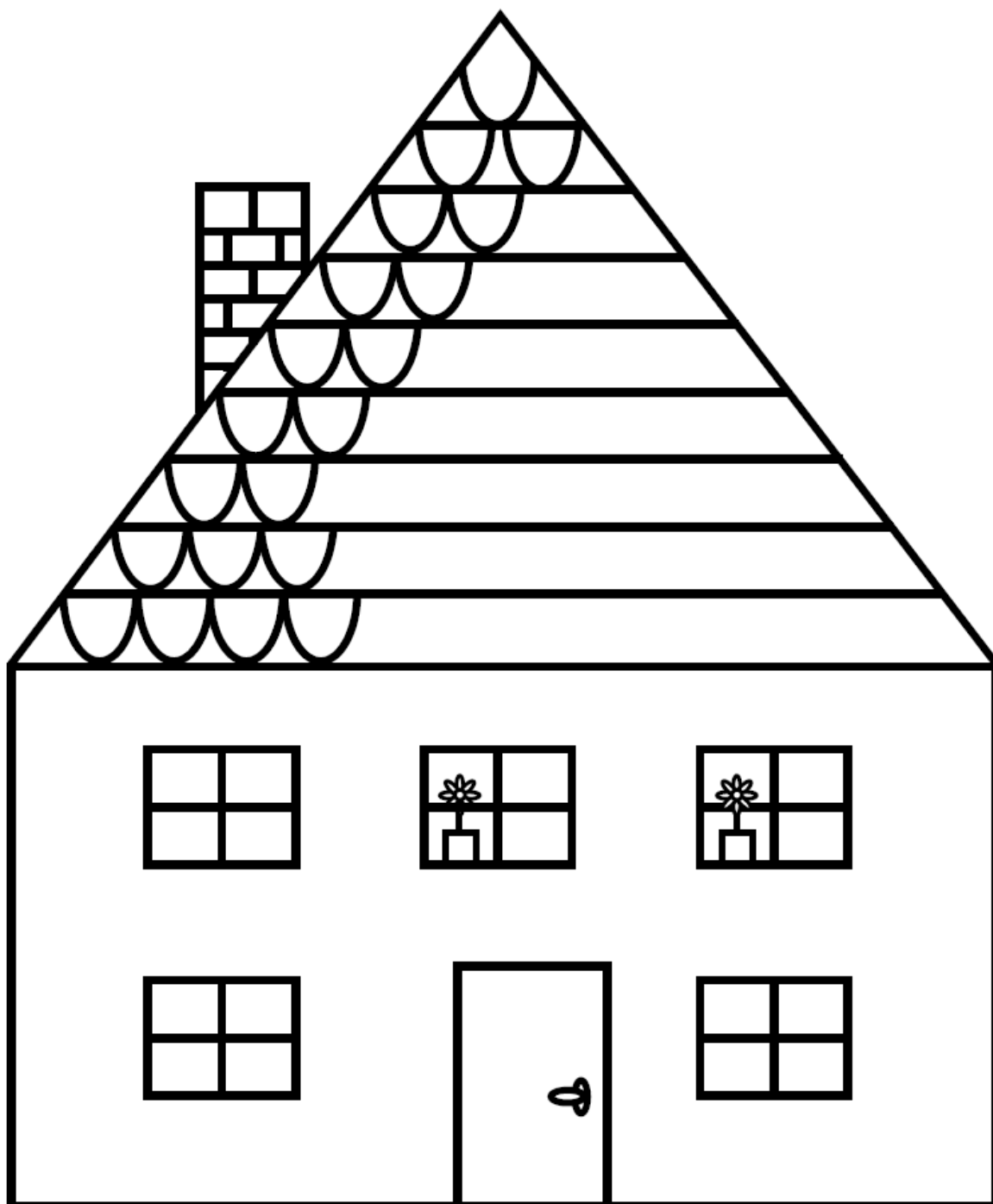
Dokresli dievčatku mašličky do vlasov.

Češem, češem Olinku,
učešem ju za chvíľku.

Pracovní list č. 22: Strecha (dolné arkády)

Dokresli strechu, aby do domčeka nepršalo.

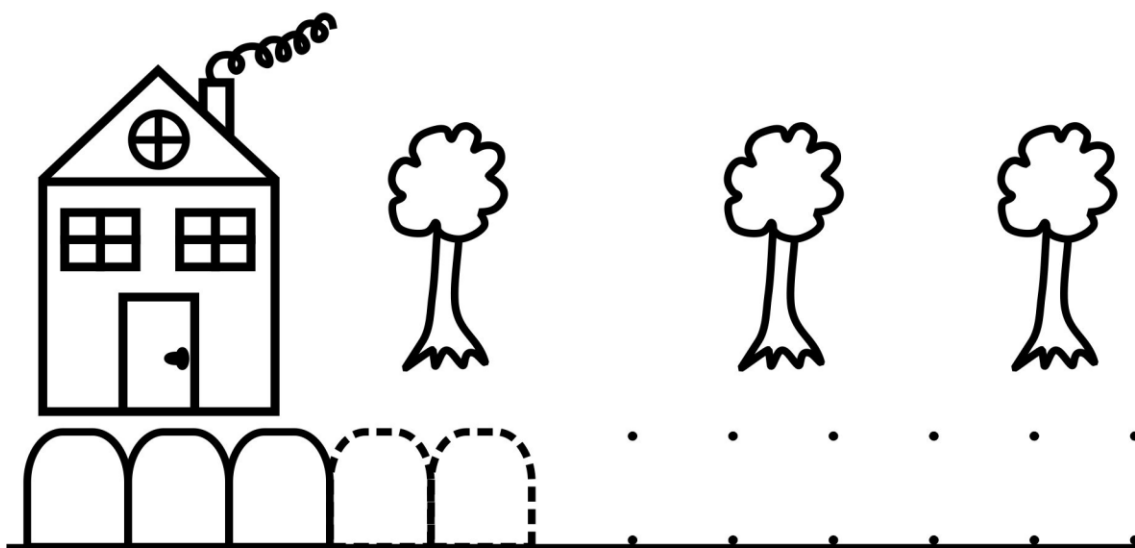
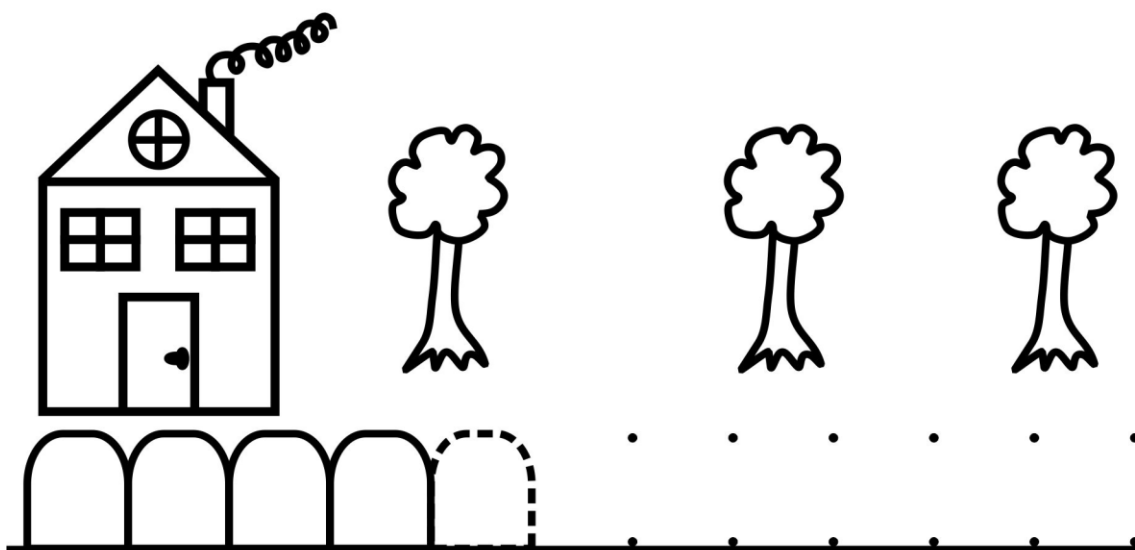
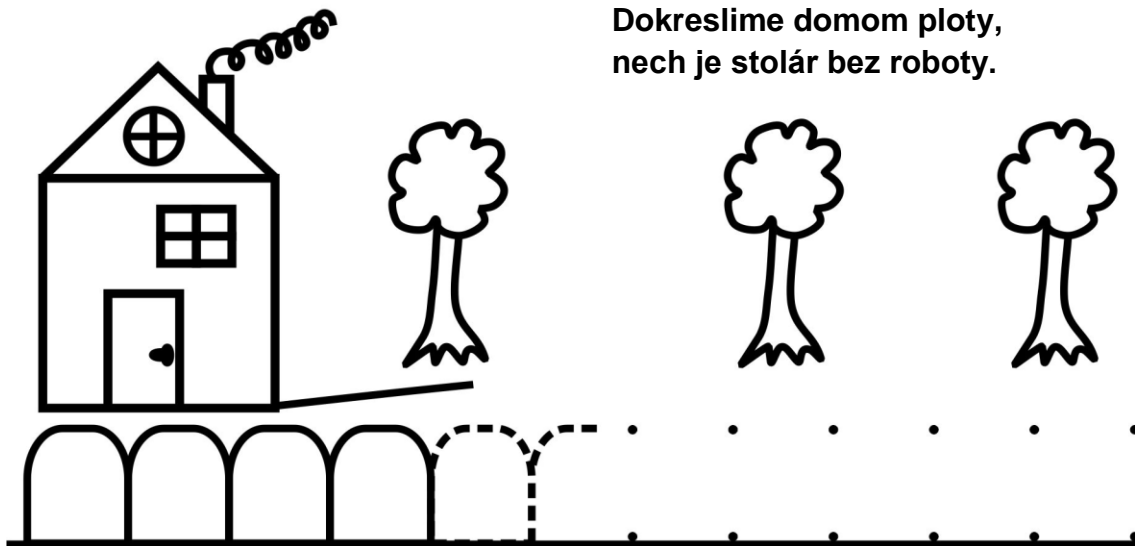

**Pekný domček postavíme,
strechu na ňom opravíme.**

Pracovný list č. 23: Nízke ploty (horné arkády)

Dokresli plot k domčeku.

Podme, deti, do domu,
vetrík fúka do stromu.
Dokreslime domom ploty,
nech je stolár bez roboty.

O autorkách

doc. PaedDr. Daniela Valachová, PhD.

Vyštudovala odbor predškolská pedagogika so špecifickým zameraním na výtvarnú výchovu na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského (UK) v Bratislave.

Pôsobila ako učiteľka v materskej škole, vedecká pracovníčka v Štátnom pedagogickom ústave v Bratislave. V súčasnosti pôsobí na Katedre výtvarnej výchovy Pedagogickej fakulty UK v Bratislave. Je autorkou monografií *Výtvarný prejav detí z multikultúrneho prostredia* (2005), *Pedagogická diagnostika v materskej škole* (2008), *Povedzme to farbami: multikultúrna výchova a jej možnosti vo výtvarnej výchove* (2009), *Metodika predprimárneho vzdelávania* (2011), *Výtvarná tvorba detí v materskej škole* (2014), spoluautorkou odbornej publikácie *Oblasti edukačných skúseností detí v materských školách* (2012), autorkou desiatok vedeckých a odborných článkov publikovaných doma a v zahraničí. Pôsobí v redakčnej rade KAFOMET-u (KAtalógu FOriem a METód) pre materské školy.

Mgr. Zlata Muráriková

Vysokoškolské vzdelanie ukončila v odbore predškolská pedagogika na PdF UK v Bratislave. Profesionálne pôsobí ako učiteľka materskej školy v Trenčíne.

Na základe svojich dlhoročných pedagogických skúsenosti publikačne prispieva do KAFOMET-u v podobe rôznych edukačných aktivít, hier a nápadov z oblasti predškolskej edukácie.

Mgr. Martina Lietavcová

Vyštudovala odbor učiteľstvo pre materské školy so zameraním na špeciálnu pedagogiku na Juhočeskej univerzite (JU) v Českých Budějoviciach a odbor predškolská pedagogiku so zameraním na výtvarnú výchovu na Karlovej univerzite v Prahe. V súčasnej dobe dokončuje štúdium arteterapie na JU.

Pracovala ako učiteľka v materskej škole a v súčasnej dobe pôsobí v Pedagogicko-psychologickej poradni v Českom Krumlove ako špeciálny pedagóg a na Katedre pedagogiky a psychológie, oddelení predškolskej pedagogiky na JU.

Je autorkou odborných metodických príspevkov v časopisoch, na metodickom portáli RVP, v KAFOMET-e v ČR..., Dr. Josef Raabe..., lektorkou akreditovaných seminárov pre pedagógov MŠ.

Ing. Bc. Renata Špačková

Vyštudovala Strednú pedagogickú školu Znojmo – učiteľstvo pre materské školy, verejnoprávne štúdiá v Třebíči a na univerzite v Prahe verejnú správu a regionálny rozvoj. V súčasnosti pôsobí ako riaditeľka MŠ Štvorlístok v Třebíči.

Je autorkou publikácie *111 námetov pre tvorivú hru detí* (1998), brožúry *Plán riaditeľa školy pre hospitačnú činnosť* (2009), autorkou desiatok článkov v časopise Informatorium 3-8 a v ďalších časopisoch pre oblasť predškolského vzdelávania, autorkou a spoluautorkou množstva tematických námetov v zborníku KAFOMET v Česku. Venovala sa aj lektorskej činnosti, predovšetkým v oblasti rozvoja tvorivosti predškolákov, a angažuje sa aj v dopravnej výchove. Pôsobí v českej redakčnej rade KAFOMET-u.

Odborno-metodická publikácia pre učiteľky
materských škôl a rodičov

ponúka zrozumiteľne podané teoretické východiská
o grafomotorike, užitočné rady, edukačné aktivity
na rozvoj grafomotorických zručností predškolákov,
ktoré sú motivované rozprávkou, sprevádzané básňami,
piesňami a prepojené s pracovnými listami, a ďalšie
námety na rozvoj jemnej motoriky a grafomotoriky.

INFRA Slovakia, s.r.o.

vydavateľstvo a nakladateľstvo
J. Hollého 875, 908 73 Veľké Leváre
Slovenská republika
tel.: +421 220 208 282
email: objednavky@kafomet.sk
www.kafomet.sk

ISBN 978-80-970213-3-7

9 788097 021337